

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน:

แนวทางเชิงนโยบายและการบริหารเพื่อการพัฒนาเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

Participation of educational institutions in the development of community enterprises: Policy and Administrative Guidelines for the Development of Dusit District, Bangkok

โดย

คณะผู้วิจัย

1. ดร.ไปรพร แสงจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศमानันท์ รัตนศิริวิไล
3. นางสาวกาญจนา คำตัน
4. นางสาวเพ็ญพัทธ์ สว่าง

สังกัด

- บัณฑิตวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีงบประมาณ 2568

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: แนวทาง
เชิงนโยบายและการบริหารเพื่อการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้วิจัย : ดร.ไปรพร แสงจันทร์

ปีที่ทำการวิจัย : 2568

.....

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม โดยวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและบุคลากรสถาบันการศึกษาในเขตอุตสาหกรรม จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และวิเคราะห์ประเด็นหลัก

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ตการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา (Institutional Participation), การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking), และ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Learning & Skills Development) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development) อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ นโยบายภาครัฐ (Government Policy) ทำหน้าที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมให้การพัฒนามีความต่อเนื่องและเป็นระบบ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สะท้อนว่าสถาบันการศึกษาได้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ นวัตกรรม และการสร้างอัตลักษณ์สินค้าให้กับชุมชน รวมถึงการเป็น “ตัวกลาง” เชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และเครือข่ายต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความเข้าใจเชิงนโยบาย ภาระทางบัญชี-ภาษี และข้อกำหนดทางกฎหมายที่ทำให้ชุมชนบางส่วนไม่กล้าจดทะเบียนหรือขยายการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ชี้ให้เห็นว่าภาครัฐควรเสริมบทบาทของมหาวิทยาลัยเป็น Community Anchor Institution ผ่านการจัดตั้ง “คลินิกวิสาหกิจชุมชน” ในระดับพื้นที่ สนับสนุน One-stop Service ที่บูรณาการด้านกฎหมาย-บัญชี-การตลาด รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลไทยเพื่อรองรับสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนการผลักดันมาตรฐานสินค้าเข้าสู่ระบบ GI Organic และ Fair Trade นอกจากนี้ยังเสนอให้มีระบบ Mentorship ที่จับคู่ผู้ประกอบการรุ่นเก่า-รุ่นใหม่-นักศึกษา เพื่อเชื่อมโยงภูมิปัญญากับนวัตกรรมสมัยใหม่ และสร้างกลไกตลาดถาวรทั้งออฟไลน์และออนไลน์

มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากภาครัฐและท้องถิ่นสามารถออกแบบนโยบายและกลไกสนับสนุนที่ชัดเจน จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนในเขตอุตสาหกรรมเติบโตอย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนเมืองที่สามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นทั่วประเทศได้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา, วิสาหกิจชุมชน, การพัฒนาเชิงนโยบาย, เขตอุตสาหกรรม, การวิจัยแบบผสมผสาน

พบว่า นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงในทางบวกต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในขณะที่การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจส่งผลในทางบวกต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนอิทธิพลทางตรงของนโยบายภาครัฐ และของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาไม่ปรากฏความมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้คิดเป็นร้อยละเจ็ดสิบหกจุดสี่

ข้อค้นพบสรุปได้ว่า การออกแบบมาตรการเชิงนโยบายที่มุ่งเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจและยกระดับความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในพื้นที่เมืองหลวง ขณะที่กิจกรรมการเรียนรู้ควรถูกฝังอยู่ในโครงสร้างเครือข่ายและโครงการพัฒนาจริง เพื่อแปลงการเรียนรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงความร่วมมือที่จับต้องได้

Abstract

Research Report Name : Participation of educational institutions in the development of community enterprises: Guidelines Policy and Administration for the Development of Dusit District, Bangkok

Investigator Name : Dr. Praporn Sangchan

Year of research : 2025

.....

The objectives of this research are to 1) study the participation model of educational institutions in the development of community enterprises. 2) To study policy and administrative factors that affect the participation of educational institutions in the development of community enterprises in Dusit District, Bangkok, and 3) to prepare policy recommendations to promote the participation of educational institutions in the development of community enterprises in Dusit District, Bangkok. Bangkok The sample group in the research was members of community enterprises and personnel of educational institutions in Dusit District. A total of 400 people were sampled using stratified random sampling. Analyze the data by analyzing the structural equation model and analyze the main points.

Quantitative Research Results It was found that Institutional Participation, Business Networking, and Learning & Skills Development had a positive influence on The development of community enterprises (Community Enterprise Development) is significant, while government policy serves as a supporting factor for continuous and systematic development.

The qualitative research results reflect that educational institutions have played an important role in transferring knowledge, innovation, and creating product identity to the community, as well as being an "intermediary". However, there are still limitations in policy understanding, accounting-tax burdens, and legal requirements that prevent some communities from registering or expanding operations.

Policy Recommendations He pointed out that the government should strengthen the role of universities as Community Anchor Institutions through the establishment of "Community Enterprise Clinics" at the local level, support one-stop services that integrate legal, accounting, and marketing, as well as create a Thai digital platform to support local products, as well as

push product standards into the GI Organic and Fair Trade systems. Mentorship that matches old entrepreneurs – young generation – students to connect wisdom with modern innovation and create a permanent market mechanism both offline and online.

Universities and educational institutions are an important mechanism to drive the development of community enterprises. If the government and local governments can design clear policies and support mechanisms. It will help community enterprises in Dusit District grow sustainably and become a model for urban community development that can be expanded to other areas across the country.

Keywords: Participation of Educational Institutions, Community Enterprises, Policy Development, Dusit District, Integrated Research

It was found that government policies have a direct positive influence on business networking. Meanwhile, the creation of business networks has a positive impact on learning and skill development and the development of community enterprises, as well as factors that directly influence the participation of educational institutions in the development of community enterprises significantly, namely the development of community enterprises and the building of business networks. There was no statistical significance to the participation of educational institutions. However, The model can explain the variability of the participation of educational institutions in the development of community enterprises, accounting for seventy-six percent.four percent.

The findings conclude that the design of policy measures aimed at strengthening the network of business partners and enhancing the strength of community enterprises is an important mechanism to enhance the participation of educational institutions in the capital area. Meanwhile, learning activities should be embedded in the network structure and actual development projects. To transform learning into tangible collaborative achievements.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: แนวทางเชิงนโยบายและการบริหารเพื่อการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร” สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในปีงบประมาณ 2568 อันเป็นพลังสำคัญที่ทำให้โครงการนี้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษต่อ อาจารย์ ดร.ปริญญา สิริอิตตะกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำอภิปรายเชิงวิชาการ และช่วยปรับปรุงรายงานการวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และคุณภาพทางวิชาการ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังขอขอบพระคุณ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ได้มอบโอกาสและสนับสนุนทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นแหล่งบ่มเพาะองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนางานวิจัยเชิงคุณภาพ

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความซาบซึ้งใจต่อคณะทำงานทุกท่าน ที่ได้ทุ่มเทเวลาและความสามารถเพื่อให้งานวิจัยเสร็จสิ้นลงด้วยความสมบูรณ์ ดังนี้ ดร.ไพรพร แสงจันทร์ : หัวหน้าโครงการวิจัย, กำกับทิศทางทาง การวิจัย, ออกแบบกรอบแนวคิดและการวิเคราะห์เชิงนโยบาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศมานันท์ รัตนศิริวิไล : ที่ปรึกษาเชิงวิชาการ, ตรวจสอบคุณภาพข้อมูล, วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย นางสาวกาญจนา คำตัน : ผู้ประสานงานโครงการ, เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และจัดทำเอกสารวิจัย นางสาวเพ็ญพัทธ์ สว่าง : ผู้ช่วยวิจัย, วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ และจัดรูปแบบรายงานการวิจัย

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบาย การบริหารจัดการ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนก่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ และเชิงปฏิบัติในอนาคต

ดร.ไพรพร แสงจันทร์

สิงหาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	
สารบัญภาพ	
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน.....	13
แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Learning and Skill Development Theory).....	14
แนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking Theory).....	14
แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development).....	15
แนวคิดทฤษฎีการพัฒนานโยบายภาครัฐ (Government Policy Development).....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
กรอบแนวความคิด.....	25
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	26
แบบแผนการวิจัย.....	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	34
จริยธรรมการวิจัย.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล.....	47
ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	50
ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้.....	52
การประเมินโมเดลการวัด.....	55
ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ.....	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	62
บทที่ 5 อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ.....	68
คำถามการวิจัย.....	68
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	68
สมมติฐานการวิจัย.....	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	70
จริยธรรมการวิจัย.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สรุปผลการวิจัย.....	72
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	
ภาคผนวก ค	
ประวัติผู้ทำรายงานการวิจัย	

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
3.1 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดนโยบายภาครัฐ	29
3.2 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ	30
3.3 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	31
3.4 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ	31
3.5 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	32
3.6 เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3	33
3.7 ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม	35
3.8 ดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์	39
4.1 จำนวนและร้อยละของเพศ	47
4.2 จำนวน และร้อยละของช่วงอายุ	48
4.3 จำนวน และร้อยละของระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน	48
4.4 จำนวน และร้อยละของระดับการศึกษา	49
4.5 จำนวน และร้อยละของอาชีพหลัก	49
4.6 จำนวน และร้อยละของรายได้เฉลี่ย	49
4.7 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้	50
4.8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้	53
4.9 การตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ	54
4.10 เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์	55
4.11 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด	56
4.12 ค่าดัชนี และค่าสถิติในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล	58
4.13 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลในรูปคะแนนดิบ ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน	59
4.14 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	61

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย	25
3.1 การวิจัยแบบผสม แบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย	26
4.1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์	60

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล ดร.ไปรพร แสงจันทร์

ประวัติการศึกษา(ควรระบุวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปพร้อมสถานศึกษาและปีที่สำเร็จการศึกษา)

ปริญญาเอก : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หลักสูตร ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต (ปร.ด.)
สาขาวิชา การบริหารการพัฒนา 29 ธันวาคม 2565

ปริญญาโท : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ (การเมืองการปกครอง) 25 มีนาคม 2556

ประกาศนียบัตร : บัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาวิชา การศึกษา
15 พฤษภาคม 2549

ปริญญาตรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต หลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.)
สาขาวิชา บริหารธุรกิจ โปรแกรมวิชา การจัดการทั่วไป 10 สิงหาคม 2547

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สถานที่ทำงาน : หลักสูตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0-2160-1240 โทรสาร 0-2160-1240

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในระดับรากฐานของชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ให้เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับฐานราก โดยการใช้ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเอง เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถแข่งขันในตลาดสมัยใหม่ และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมเมือง ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านองค์ความรู้ การบริหารจัดการ การเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยีการผลิต และการตลาด

ในขณะเดียวกัน สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา มีศักยภาพสูงในการทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางทางวิชาการ” ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ เทคโนโลยี ทักษะวิชาชีพ และเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นระบบ บทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น จึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการจัดการเรียนการสอน หรือการวิจัยในเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายขอบเขตสู่ การมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริงในระดับพื้นที่

เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร เป็นเขตเมืองที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีความหลากหลายของประชากร ทั้งในแง่ของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และโครงสร้างสังคม มีทั้งชุมชนเก่าแก่และเขตพัฒนาใหม่อยู่ร่วมกัน ภายในเขตอุตสาหกรรมยังมีสถาบันการศึกษาชั้นนำหลายแห่ง อาทิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาลัยพณิชยการพระนคร โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ฯลฯ ซึ่งมีศักยภาพในการเป็นแหล่งความรู้ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยรอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตอุตสาหกรรม ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจน ขาดนโยบายสนับสนุน และขาดกลไกการบริหารจัดการร่วมอย่างเป็นระบบ

แม้ว่าจะมีความพยายามในระดับนโยบายของรัฐ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งระบุถึงความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาสังคม แต่ในทางปฏิบัติ ยังพบข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การขาดข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างความต้องการของชุมชนกับศักยภาพของสถาบันการศึกษา ความไม่ต่อเนื่องของโครงการพัฒนา การขาดระบบติดตามประเมินผล และการขาดกลไกสร้างแรงจูงใจให้สถาบันการศึกษามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

ในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนนั้น หนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญคือการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง การพัฒนาท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จึงกลายเป็นแนวทางที่ภาครัฐและภาคีเครือข่ายทั้งหลายต่างให้ความสำคัญมาโดยตลอด ในบริบทนี้ วิสาหกิจชุมชนได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้มีความยั่งยืนหยั่งรากอยู่ได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์สินค้า และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม่วิธีของวิสาหกิจชุมชนจะถูกส่งเสริมผ่านนโยบายภาครัฐมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในความเป็นจริง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านทุน ความรู้ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ รวมถึงขาดโอกาสในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขวาง ปัญหาเหล่านี้มักส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ไม่สามารถแข่งขันในตลาดเสรีได้ และขาดกลไกสนับสนุนที่สอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชนโดยตรง ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็มักจะถูกพึ่งพาการสนับสนุนภาครัฐเป็นหลัก โดยที่ขาดพันธมิตรจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่สามารถเข้ามาเติมเต็มองค์ความรู้และทรัพยากรอย่างเป็นระบบ

จากประสบการณ์ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยเอง พบว่า “การเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่น” เป็นหนึ่งในแนวทางที่สามารถยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสถาบันการศึกษานอกจากจะทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตและสร้างงานวิจัยแล้ว ยังมีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นแหล่งองค์ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยี สนับสนุนนวัตกรรม และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายในระดับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่อง “บทบาทที่สาม” ของสถาบันอุดมศึกษา หรือ Third Mission ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาสังคมและชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนา การบริการวิชาการ และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการและประชาชนในพื้นที่

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยหลายแห่งได้พยายามบูรณาการบทบาทดังกล่าวเข้ากับภารกิจหลักของตน โดยมีตัวอย่างของโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี โครงการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน รวมถึงโครงการ U2T หรือ “มหาวิทยาลัยสู่ตำบล” ที่ได้รับการผลักดันอย่างจริงจังจากรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าโครงการเหล่านี้จะมีผลในเชิงบวกหลายประการ แต่ก็ยังพบข้อจำกัดด้านนโยบายและการบริหารจัดการ เช่น การขาดความต่อเนื่องของโครงการ การขาดแรงจูงใจในระยะยาว ขาดระบบติดตามและประเมินผล และการที่เนื้อหาหรือกิจกรรมไม่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาในบริบทของเขตเมือง โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เขตราชการ และย่านชุมชนเก่าแก่ผสมผสานกันอย่างหลากหลาย จะพบว่าพื้นที่แห่งนี้มีชุมชนที่มีอัตลักษณ์ มีทุนทางวัฒนธรรม และมีศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน เช่น การผลิต

สินค้าหัตถกรรม อาหารพื้นบ้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการให้บริการในลักษณะวิถีชุมชน ในขณะเดียวกัน เขตอุตสาหกรรมก็เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่มีขีดความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านการวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชนในเขตอุตสาหกรรมยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร และขาดกลไกหรือแบบแผนในการประสานงานอย่างเป็นระบบ

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ จึงเกิดคำถามสำคัญว่าการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตเมืองควรเป็นไปในลักษณะใดจึงจะตอบสนองต่อความท้าทายที่หลากหลายของพื้นที่เมือง และสามารถออกแบบแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารจัดการที่ส่งเสริมความร่วมมืออย่างยั่งยืน การทำความเข้าใจรูปแบบความร่วมมือในบริบทเฉพาะของเขตอุตสาหกรรมซึ่งมีทั้งข้อได้เปรียบและข้อจำกัดเฉพาะตัว จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เมืองอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาสังคมและชุมชน สร้างคุณค่าร่วมระหว่างวิชาการกับพื้นที่ และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยความร่วมมือหลายภาคส่วน

จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า วิสาหกิจชุมชนในเขตอุตสาหกรรมมีความหลากหลายด้านผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น การผลิตอาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม การเกษตรในเมือง และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การขาดการพัฒนาต่อยอดทางวิชาการและนวัตกรรม ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงจากตลาดภายนอกและธุรกิจขนาดใหญ่ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้าง แนวทางเชิงนโยบายและการบริหารที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา ในการสนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การพัฒนาแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาและอาจารย์ โดยเชื่อมโยงภารกิจทางวิชาการเข้ากับการบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งจะเป็นการสร้างทั้ง องค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในสถาบันการศึกษาเองควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเสนอ แนวทางเชิงนโยบายและการบริหารที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและวิสาหกิจชุมชนในบริบทของเขตเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบการพัฒนาที่ขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา “การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร” จึงมีความสำคัญทั้งในทางวิชาการและเชิงนโยบาย โดยมุ่งหวังจะศึกษารูปแบบ บทบาท ปัจจัยสนับสนุน อุปสรรค และโอกาสของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในบริบทเมือง เพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวทางการบริหารจัดการและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อันจะช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในเขตเมืองให้มีความมั่นคง และสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างชุมชนและสถาบันการศึกษาในระยะยาว

คำถามวิจัย

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร
2. ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร หรือไม่ อย่างไร
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

ในการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีสมมติฐานการวิจัยหลัก 9 สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 2 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 4 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 5 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 6 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 7 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 8 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

สมมติฐานที่ 9 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร โดยเน้นการวิเคราะห์ในมิติของนโยบายและการบริหารจัดการ โดยเนื้อหาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร
4. ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยนี้มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วยตัวแปรแฝง จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

2.1.1 นโยบายภาครัฐ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบไปด้วย

- การบริการวิชาการ
- การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน
- การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน

2.1.2 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบไปด้วย

- การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา
- ความร่วมมือของชุมชน
- ผลผลิตจากการพัฒนา
- รายได้เพิ่มขึ้น

2.1.3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบไปด้วย

- การเพิ่มรายได้ในชุมชน
- การสร้างงาน
- การเพิ่มทักษะและความสามารถ
- การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.4 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบไปด้วย

- การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่
- การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม
- การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ
- การบริการวิชาการและเทคโนโลยี

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ตัวแปรแฝงการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ประกอบไปด้วย

- การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา
- ความร่วมมือของชุมชน
- ผลผลิตจากการพัฒนา
- รายได้เพิ่มขึ้น

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทหรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยประชากรทั้งหมดต้องมีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม หรือการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและบุคลากรสถาบันการศึกษาในเขตดุสิต ใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3.1.3 ขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามหลักการวิเคราะห์ที่ใช้โมเดลลิสเรลซึ่งใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood) แฮร์ แบล็ค บาบิน และแอนเดอร์สัน (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งใช้การประมาณค่าด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด ควรอยู่ระหว่าง จำนวน 100 - 200 คน บูมสมา และฮุกแลนด์ (Boomsma & Hoogland, 2001) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าด้วยวิธีค่าควรจะเป็น

สูงสุดควรเท่ากับหรือมากกว่า 200 คนขึ้นไป ทาบานิค และฟิเดล (Tabachnick & Fidell, 2001) ได้เสนอแนะขนาดของตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างในกรณีที่มีการแจกแจงเป็นปกติ ควรมี จำนวน 5-10 คนต่อพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 1 ตัว การวิจัยครั้งนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 78 ตัว ผู้วิจัยจึงใช้ อัตราส่วน 5 คน ต่อพารามิเตอร์ 1 ตัว ได้ตัวอย่าง เท่ากับ 390 ผู้วิจัยจึงปรับขนาดตัวอย่างเป็น จำนวน 400 คน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือประธานกลุ่ม หรือส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน

3.2.2 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วม และแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่และระยะเวลา

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตที่มีลักษณะกึ่งชุมชนเมือง และชุมชนดั้งเดิมที่มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างหลากหลาย อาทิ กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มบริการทางวัฒนธรรม ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของเมืองหลวงที่มีระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการที่ซับซ้อน

พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นที่ตั้งของ สถาบันการศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนหรือบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาบทบาทของสถาบันการศึกษาในการมีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านนโยบาย การจัดการองค์ความรู้ การวิจัย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 12 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ถึงตุลาคม พ.ศ. 2568 ครอบคลุมกระบวนการวิจัยทั้งหมด ตั้งแต่การศึกษาทบทวนวรรณกรรม การออกแบบเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ผลการวิจัย ไปจนถึงการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และการนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตเมือง
2. ได้แนวทางเชิงนโยบายและการบริหารที่สามารถนำไปใช้จริงในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและชุมชน
3. ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสร้างการพึ่งพาตนเองในบริบทของสังคมเมือง
4. เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยอาศัยความร่วมมือเชิงสถาบัน

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา หมายถึง บทบาทเชิงรุกของสถาบันในการเชื่อมองค์ความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางวิชาการเข้าสู่ชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ครอบคลุมกระบวนการให้บริการวิชาการ ถ่ายทอดนวัตกรรม พัฒนาคน สนับสนุนงานวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร

การบริการวิชาการ หมายถึง การให้คำปรึกษา อบรม สัมมนา นิเทศงานภาคสนาม และบริการทางวิชาการอื่น ๆ ที่ตอบโจทยปัญหา/ความต้องการของชุมชน เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ระบบการทำงาน ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดข้อมูลครั้งเดียวแล้วจบ คุณภาพสะท้อนที่ความต่อเนื่องของการติดตามผล ความพึงพอใจของผู้รับบริการ และการนำข้อเสนอไปใช้จริง ประสิทธิภาพสุดท้ายคือการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม หมายถึง การคัดเลือก พัฒนา และติดตั้งเทคโนโลยี/นวัตกรรมที่เหมาะสมกับขนาดและทรัพยากรของชุมชน ตั้งแต่เครื่องมือ กระบวนการ ไปจนถึงโมเดลธุรกิจ เน้นความ “เหมาะสมทางบริบท” (Appropriateness) เช่น ต้นทุนบำรุงรักษา ความง่ายในการใช้งาน และความสามารถถ่ายทอดต่อความสำเร็จสะท้อนผ่านการยอมรับของผู้ใช้จริง ประหยัดเวลา/ต้นทุน เพิ่มคุณภาพ/ผลผลิต และขยายโอกาสตลาดมีระบบฝึกใช้และคู่มือ/มาตรฐานเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้หลังโครงการสิ้นสุด วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน หมายถึง กระบวนการยกระดับสมรรถนะสมาชิก ทั้งทักษะอาชีพ ทักษะผู้ประกอบการ และทักษะการจัดการองค์กรให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Learning-by-doing) และการโค้ช/พี่เลี้ยงเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้จริง ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ เช่น ความมั่นใจในการทำงาน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และความสามารถวิเคราะห์ตัดสินใจดีขึ้น ผลลัพธ์เชิงปริมาณ เช่น ลดข้อผิดพลาด เพิ่มผลผลิตภาพ หรือเพิ่มรายได้ของสมาชิก วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา หมายถึง การทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่/อุตสาหกรรมอย่างตรงจุด ตั้งแต่สำรวจความต้องการ ทดลองแนวทาง ไปจนถึงประเมินผลกระทบครอบคลุม R&D ที่นำสู่ผลิตภัณฑ์/กระบวนการใหม่ มาตรฐานคุณภาพ หรือองค์ความรู้ที่สามารถใช้ซ้ำได้ ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ตั้งโจทย์ ร่วมเก็บข้อมูล ไปจนถึงตีความผล เพื่อให้ผลวิจัยเกิดเจ้าของร่วมและถูกนำไปใช้ ชีวได้จากจำนวน/คุณภาพของนวัตกรรมที่ใช้จริง ระดับการนำข้อค้นพบไปกำหนดนโยบาย/แนวปฏิบัติ และการเผยแพร่สาธารณะ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ หมายถึง ทุนเชิงความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นเพื่อแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และช่องทางตลาด ช่วยลดต้นทุนธุรกรรม เพิ่มอำนาจต่อรอง และเร่งการแพร่กระจายของนวัตกรรม โครงสร้างเครือข่ายที่ดีมีทั้งความแน่นแฟ้น (Bonding) และการเชื่อมโยงภายนอก (Bridging) ความยั่งยืนวัดจากการเกิดโครงการร่วม การลงทุนร่วม และผลประโยชน์ที่แบ่งปันอย่างเป็นธรรม วัดได้จาก ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง ระดับและคุณภาพการมีส่วนร่วมของสมาชิก องค์กรชุมชน หน่วยงานรัฐ เอกชน และผู้เชี่ยวชาญ มีพื้นที่สื่อสาร/ตัดสินใจร่วม และกลไกจัดการความขัดแย้ง บทบาท/ความรับผิดชอบ ชัดเจน และมีตัวแทนที่สะท้อนความหลากหลาย ผลลัพธ์คือความไว้วางใจและความร่วมมือที่ต่อเนื่อง วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การขยายตลาด หมายถึง ความสามารถเข้าถึงลูกค้า/พื้นที่ใหม่ เพิ่มสัดส่วนช่องทางออนไลน์/ออฟไลน์ อย่างสมดุล ใช้ข้อมูลตลาดเพื่อพัฒนาสินค้า/ราคา/โปรโมชั่นอย่างยืดหยุ่น สร้างเครือข่ายคู่ค้าระยะยาว ลดการพึ่งพาคนกลางที่ผูกขาด สะท้อนด้วยยอดขาย/ลูกค้าใหม่และอัตรากำไรของคู่ค้าเดิม วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การระดมทรัพยากร/แรงงาน ความสมัครใจ และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น กิจกรรมร่วมที่เชื่อมเศรษฐกิจ-สังคม-วัฒนธรรม เช่น งานเทศกาล/ท่องเที่ยวชุมชนเกิดสัญญาณการยอมรับ เช่น การเป็นเจ้าของร่วม กติกาชุมชน และการดูแลทรัพยากร ช่วยสร้างทุนทางสังคมที่เป็นฐานของธุรกิจชุมชน วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน มีโครงการร่วมที่วัดผลได้ เช่น R&D การรับรองมาตรฐาน หรือโซ่อุปทาน แบ่งปันทรัพยากร/ความเสี่ยง และทำอย่างไรโปร่งใส เพิ่มความสามารถแข่งขันและการเข้าถึงแหล่งทุน/ตลาดคุณภาพสูง วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

นโยบายภาครัฐ หมายถึง กรอบกติกา มาตรการ และทรัพยากรที่รัฐจัดเตรียมเพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนา และคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชน ครอบคลุมตั้งแต่กฎหมาย ระเบียบ งบประมาณ ไปจนถึงกลไกตลาด/การประกันราคา คุณภาพนโยบายวัดได้จากความชัดเจน ความสอดคล้องเชิงระบบ และความสามารถนำไปใช้จริง การ

ออกแบบเชิงมีส่วนร่วมช่วยให้มาตรการสอดคล้องบริบทและเกิดผลลัพธ์ที่เท่าเทียม วัดได้จาก ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กฎหมายและระเบียบการ หมายถึง ความชัดเจน ครอบคลุม และไม่ซ้ำซ้อนของกฎหมาย/ระเบียบที่กำกับวิสาหกิจชุมชน ลดอุปสรรคธุรการ (Regulatory burden) และเปิดพื้นที่ให้เกิดนวัตกรรม มีแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) ที่ตีความได้ตรงกันระหว่างหน่วยงาน เอื้อต่อการเข้าสู่มาตรฐาน ความปลอดภัย และการค้าระหว่างพื้นที่/ต่างประเทศ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง บริการที่เลี้ยง ข้อมูล ตลาด บุคลากร เครื่องมือ หรือโครงสร้างพื้นฐาน ที่รัฐจัดให้ เข้าถึงได้อย่างเป็นธรรม ทันเวลา และสอดคล้องความต้องการที่แท้จริง มีช่องทางสื่อสาร/ตอบสนอง ปัญหาอย่างรวดเร็วและโปร่งใส เกิดการประสานงานข้ามหน่วยงาน ลดงานซ้ำซ้อน และวัดผลได้ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

งบประมาณ หมายถึง การจัดสรรที่เพียงพอ ตรงเป้าหมาย และตรวจสอบได้ มีเงื่อนไข/ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Performance-based) มากกว่าการเบิกจ่ายเชิงปริมาณ รองรับค่าใช้จ่ายด้านพัฒนาศักยภาพและการติดตาม ประเมินผล เอื้อต่อการร่วมลงทุนภาคี (Matching fund) เพื่อคุณผลลัพธ์ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การหาตลาดรองรับและการประกันราคาสินค้า หมายถึง กลไกของรัฐในการเปิดตลาด ซื้อขายภาครัฐ e-marketplace หรือจับคู่ธุรกิจ มาตรการกันความเสี่ยงราคา (Price floor/Insurance) สำหรับสินค้ากลยุทธ์ สร้างความเชื่อมั่นผู้ซื้อด้วยมาตรฐาน/ฉลากคุณภาพภาครัฐ ช่วยลดความผันผวนและเพิ่มรายได้ที่คาดการณ์ได้ให้ชุมชน วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ระดับความก้าวหน้าของวิสาหกิจชุมชนโดยพิจารณาพร้อมกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน การจ้างงาน ทักษะความสามารถของสมาชิก และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มูลค่าเพิ่มของสินค้า/บริการ ค่าสูงสะท้อนว่า “ผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจ-สังคม” เด่นขึ้นจริง ไม่ใช่เพียงกิจกรรม แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา เน้นทั้ง “ปริมาณ” (รายได้/ตำแหน่งงาน) และ “คุณภาพ” (เสถียรภาพรายได้ ประสิทธิภาพงาน เอกลักษณ์สินค้า ความยั่งยืนทรัพยากร) ใช้เพื่อชี้ความเข้มแข็งของชุมชน และความพร้อมในการแข่งขัน/อยู่รอดเชิงตลาดระยะยาว วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเพิ่มรายได้ในชุมชน หมายถึง การเติบโตและความมั่นคงของรายได้ครัวเรือนที่เกิดจากกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน ทั้งระดับยอดขาย กำไร และการกระจายรายได้สู่ครัวเรือนในพื้นที่ ค่าสูงชี้ว่ารายได้ “เพิ่มขึ้นจริงและสม่ำเสมอ” เมื่อเทียบปีก่อน พร้อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (เช่น การศึกษา สุขภาพ) ใช้บ่งชี้ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและศักยภาพในการยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน หากคะแนนต่ำ มักสะท้อนรายได้ผันผวน ฟังพา

ช่องทางจำกัด หรือยังไม่ส่งผ่านสู่ครัวเรือนอย่างทั่วถึง วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การสร้างงาน หมายถึง ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนในการ “สร้างและคงไว้” ซึ่งโอกาสการจ้างงานในพื้นที่ ทั้งงานประจำ งานชั่วคราว/ตามฤดูกาล และการจ้างแรงงานท้องถิ่น ค่าสูงบอกว่าเกิดตำแหน่งงานใหม่ เปิดโอกาสแก่เยาวชน/คนว่างงาน และช่วยลดการอพยพแรงงานออกนอกพื้นที่ ตัวชี้วัดสะท้อนผลทางสังคมและความเข้มแข็งของตลาดแรงงานท้องถิ่น ไม่ใช่เพียงจำนวนงานแต่รวมถึงความต่อเนื่อง คะแนนต่ำมักชี้ว่าการดำเนินงานยังไม่ดูดซับแรงงานได้มากพอหรือไม่เสถียรตามฤดูกาล วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การเพิ่มทักษะและความสามารถ หมายถึง การยกระดับ “ทักษะที่ใช้การได้จริง” ของสมาชิก ทั้งการผลิต/คุณภาพ มาตรฐาน การจัดการธุรกิจ และการตลาดดิจิทัล รวมถึงความสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ค่าสูงสะท้อนว่ามีการอบรมต่อเนื่อง และเกิดการนำทักษะไปใช้จนเห็นผลในประสิทธิภาพงาน/คุณภาพสินค้าเป็นฐานให้รายได้และการจ้างงานเติบโตอย่างยั่งยืน เพราะลดของเสีย เพิ่มผลผลิต และตัดสินใจเชิงธุรกิจได้ดีขึ้น คะแนนต่ำบอกลังช่องว่างทักษะหรือการอบรมที่ยังไม่ถูกนำไปใช้จริง วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การต่อยอดทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลายเป็น “ความแตกต่างที่ลูกค้ามองเห็นคุณค่า” ผ่านการออกแบบ/บรรจุภัณฑ์ อัตลักษณ์เรื่องเล่า การใช้วัตถุดิบยั่งยืน และมาตรฐาน/สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ค่าสูงชี้ว่าสินค้า/บริการมีเอกลักษณ์ชัด สร้างส่วนต่างราคา/ความยอมรับของตลาด และยึดโยงกับชุมชนอย่างรับผิดชอบตัวชี้วัดสะท้อนความได้เปรียบเชิงแข่งขันที่ไม่ใช่แค่ต้นทุน แต่คือ “คุณค่า” ที่เพิ่มขึ้นจริง คะแนนต่ำมักหมายถึงสินค้ายังเป็นคอมมอนด์ อัตลักษณ์ไม่ชัด หรือยังไม่เชื่อมกับเรื่องเล่าท้องถิ่นและมาตรฐานคุณภาพ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ใหม่และเสริมสมรรถนะให้สมาชิกและองค์กรเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การโค้ช/เมนทอร์ และการสะท้อนบทเรียนเพื่อยกระดับอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรที่ตรงความต้องการ ไปจนถึงการติดตามผลการนำไปใช้จริงเป็นฐานให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนาตลาดเกิดผลอย่างยั่งยืน วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ หมายถึง การจัดอบรม เวิร์กช็อป หรือคลินิกให้คำปรึกษาที่ตอบโจทย์ปัญหาจริง เนื้อหาเข้าใจง่าย ปรับระดับยาก-ง่ายตามผู้เรียน และมีสื่อ/คู่มือประกอบ มุ่งงานบ้าน/ภารกิจให้ทดลองใช้กับงานจริงและรับ Feedback ผลลัพธ์ คือ ทักษะที่ใช้ได้จริงและพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนไป วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม หมายถึง การวิเคราะห์ความต้องการฝึกอบรม (TNA) และออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องอาชีพ/ฤดูกาลผลิต มีแผนการสอน วิธีประเมินผล และการติดตามผลหลังฝึก (Transfer of training) เปิดโอกาสเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer learning) และ Cross-visits ประเมินคุณภาพจากความพึงพอใจและอัตราการนำความรู้ไปใช้ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ หมายถึง การโค้ชด้านแผนธุรกิจ การเงิน การตลาด และการจัดการความเสี่ยงสนับสนุนการทดลองสินค้า/บริการใหม่ การทดสอบตลาด และการรับรองมาตรฐานพัฒนาทักษะดิจิทัล/อีคอมเมิร์ซเพื่อขยายโอกาส ผลคือผู้ประกอบการมีความมั่นใจและผลลัพธ์ทางธุรกิจที่ดีขึ้น วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

การบริการวิชาการและเทคโนโลยี หมายถึง การสนับสนุนเชิงเทคนิค เช่น สูตรผลิตภัณฑ์ มาตรฐานคุณภาพ หรือเครื่องมือดิจิทัลทดสอบ ปรับแต่ง และทำคู่มือการใช้งานที่เหมาะสมกับบริบท จัดให้มีช่องทางปรึกษาต่อเนื่องและบริการซ่อมบำรุง/อัปเดตทำให้การยกระดับเทคโนโลยีไม่สะดุดและคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ วัดได้จากข้อคำถาม ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 5 ข้อ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหรือองค์กรในระดับชุมชนที่รวมตัวกันอย่างสมัครใจเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือสังคม โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ความรู้ ภูมิปัญญา และทุนทางสังคมเป็นพื้นฐานในการผลิตสินค้าและบริการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิก ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองของคนรุ่นหลังในอนาคต ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยในการวิจัยนี้หมายถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในลักษณะที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง มีความมั่นคงทางรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

การบริหารการพัฒนา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การบริหารโครงการ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งในบริบทของการวิจัยนี้จะเน้นการบริหารที่ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างสถาบันการศึกษาและกลุ่มชุมชน

เขตอุตสาหกรรม หมายถึง พื้นที่เขตการปกครองหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองผสมกับชุมชนดั้งเดิม ประกอบด้วยประชาชนหลากหลายกลุ่ม มีสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่จำนวนมาก เขตอุตสาหกรรมจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการศึกษาแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันศึกษากับชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Learning and Skill Development Theory)
3. แนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking Theory)
4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development)
5. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนานโยบายภาครัฐ (Government Policy Development)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวความคิด

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ในยุคที่ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนฐานราก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากไม่น้อยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในด้านความรู้ ทักษะการบริหารจัดการ และการเข้าถึงองค์ความรู้ทางวิชาการ ส่งผลให้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ได้รับการคาดหวังให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วม” (Participation) ได้รับการยอมรับว่าเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือสถาบันภายนอกที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์สู่ชุมชนได้อย่างเหมาะสม (Pretty, 1995 อ้างใน สุวิมล ว่องวานิช, 2563) สถาบันการศึกษาจึงถูกมองว่าเป็น “ผู้สร้างองค์ความรู้” และ “พี่เลี้ยงทางวิชาการ” ที่สามารถเชื่อมโยงการศึกษา วิจัย และบริการวิชาการเข้ากับความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทฤษฎี “การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholder Participation Theory) ยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาใดๆ ก็ตาม หากต้องการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการสร้างบทบาทเชิงรุกของสถาบันการศึกษาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เสริมสร้างสมรรถนะ และร่วมออกแบบการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทและแนวทางการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับขีดความสามารถของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของประเทศในระยะยาว

2. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Learning and Skill Development Theory)

ในโลกยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เทคโนโลยี และนวัตกรรม การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง บุคคลและองค์กรจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theories) เช่น พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ปัญญานิยม (Cognitivism) และสร้างสรรคนิยม (Constructivism) ต่างให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การประมวลผลข้อมูล หรือการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งต่างก็ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในระดับบุคคลอย่างชัดเจน (Ormrod, 2016)

ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่อง การพัฒนาทักษะ (Skill Development) ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากกรอบแนวคิดขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น OECD ที่ชี้ว่าทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มิได้จำกัดเพียงทักษะด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (OECD, 2019) ทั้งนี้ การพัฒนาทักษะจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทั้งในระบบ (Formal) นอกบบ (Non-formal) และไม่เป็นทางการ (Informal)

ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กร โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจฐานทรัพยากรสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ที่คุณภาพของทุนมนุษย์จะเป็นตัวชี้ขาดต่อความก้าวหน้าและความยั่งยืนในระยะยาว

3. แนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking Theory)

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นและซับซ้อนมากขึ้น การดำเนินธุรกิจไม่สามารถพึ่งพาทรัพยากรภายในองค์กรเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายจึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน การเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ และการพัฒนานวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน การมีเครือข่ายที่แข็งแกร่งสามารถช่วยส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Networking Theory) ชี้ให้เห็นว่า เครือข่ายธุรกิจไม่ใช่เพียงโครงสร้างความสัมพันธ์ แต่ยังเป็นระบบที่ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ผู้ประกอบการ ผู้

จัดหา ลูกค้า และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และโอกาสทางธุรกิจ (Håkansson & Ford, 2002) การสร้างเครือข่ายจึงต้องอาศัยความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และคุณค่าร่วมกันเป็นฐาน

ในบริบทของผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชน แนวคิดนี้สอดคล้องกับมุมมองของ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่เน้นการสร้างพันธมิตรทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง เช่น การเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา หรือภาคเอกชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางธุรกิจและเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และตลาดได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563)

ดังนั้น การทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต่อกลุ่มผู้ประกอบการในระดับท้องถิ่นหรือชุมชน ที่ต้องอาศัยกลยุทธ์เชิงเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และยกระดับธุรกิจให้สามารถแข่งขันได้ในระดับที่สูงขึ้น

4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development)

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนไม่อาจเกิดขึ้นได้หากละเลยรากฐานที่สำคัญอย่าง “ชุมชน” โดยเฉพาะในยุคที่เศรษฐกิจโลกเผชิญกับความผันผวนทั้งจากวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตสาธารณสุข และความเหลื่อมล้ำทางสังคม วิสาหกิจชุมชนจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง สร้างงาน สร้างรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development Theory) มุ่งเน้นการพัฒนาธุรกิจที่มีฐานอยู่ในชุมชน โดยใช้ทรัพยากร ทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จุดเด่นของวิสาหกิจชุมชนคือ การดำเนินงานโดยคนในชุมชน เพื่อชุมชน และผลประโยชน์จะกลับคืนสู่ชุมชนเป็นสำคัญ (บุญทัน ดอกโรสง, 2562)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเชิงทฤษฎี จึงไม่ได้มองเพียงแค่ “ผลกำไร” แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างอัตลักษณ์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการเสริมสร้างทุนมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการพึ่งพาตนเองร่วมกับกลไกตลาดและความรู้สมัยใหม่ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

นอกจากนี้ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนยังอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผ่านการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาอย่างมีระบบ และสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนานโยบายภาครัฐ (Government Policy Development)

นโยบายภาครัฐถือเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการตอบสนองต่อปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนานโยบายภาครัฐจึงไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการออกกฎหมายหรือการกำหนดมาตรการของรัฐเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงข้อมูล หลักฐานทางวิชาการ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และบริบทของสังคมเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนานโยบายภาครัฐ (Government Policy Development Theory) อธิบายว่าการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติเกิดขึ้นจากกระบวนการหลายขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดวาระนโยบาย (Agenda Setting) การจัดทำและวิเคราะห์นโยบาย (Policy Formulation) การตัดสินใจ (Decision-making) การนำไปปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) (Dye, 2013) โดยในแต่ละขั้นตอนมีความซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ องค์กรราชการ การเมือง และเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น Multiple Streams Framework ของ Kingdon ซึ่งให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของนโยบายขึ้นอยู่กับการบรรจบกันของ "ปัญหา" "ทางเลือกเชิงนโยบาย" และ "แรงผลักดันทางการเมือง" ซึ่งหากจังหวะเวลาทั้งสามสิ่งนี้สอดคล้องกัน ก็จะเกิด "หน้าต่างโอกาส" ให้สามารถผลักดันนโยบายได้ (Kingdon, 2003)

ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนานโยบายภาครัฐต้องเผชิญกับความท้าทายจากทั้งโครงสร้างราชการ ระบบการเมือง และความหลากหลายของปัญหาสังคม จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการนโยบายที่เปิดกว้าง มีการมีส่วนร่วม และใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลการวิจัยภายในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

รติมา พงษ์อริยะ (2565) ศึกษาเรื่อง *โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) กับการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ จังหวัดระยอง* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท/กระบวนการทำงานของ U2T ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เปรียบเทียบสองชุมชน และชี้ปัจจัยความสำเร็จหลังการดำเนินโครงการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้าน ทีม U2T เจ้าหน้าที่รัฐ และนักวิจัยประเมิน จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง บันทึกภาคสนามและเอกสารประกอบ พร้อมโค้ดดิ้งด้วยซอฟต์แวร์วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า U2T ยกกระตือรือร้น “ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์-มาตรฐาน-บรรจุภัณฑ์” ผ่านวงจรสำรวจปัญหา-ออกแบบอบรม-ทำงานร่วมกับผู้นำ/เครือข่าย โดยปัจจัยสำคัญคือศักยภาพอาจารย์ ผู้รับผิดชอบ ความเข้มแข็งผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วมข้ามภาคส่วน

นอร ดาวเจริญพร & รุ่งฤทัย ราพิงจิต (2566) ศึกษาเรื่อง *การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสุโขทัย* มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหา/ความต้องการด้านอัตลักษณ์และแพ็คเกจจิ้ง ออกแบบต้นแบบ และประเมินความพึงพอใจผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยแกนนำวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการท้องถิ่น และผู้บริโภค (แบบสอบถามเชิงปริมาณ) เครื่องมือวิจัยใช้เวที PAR/สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง/แบบสอบถาม 5 ระดับ การวิเคราะห์ใช้เชิงเนื้อหาพร้อมกับสถิติเชิงพรรณนา ผลพบว่าตราสินค้า-บรรจุภัณฑ์ใหม่ช่วยเพิ่มการจดจำและสะท้อนอัตลักษณ์พื้นที่ ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีถึงดีมาก และบทบาทของสถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็น co-designer เชื่อมองค์ความรู้สู่ผลิตภัณฑ์จริง

พัชรินทร์ ชังชะ และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง *รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา* วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อม “มหาวิทยาลัย-ชุมชน” ให้เกิดทักษะที่ใช้การได้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครู นักศึกษา แกนนำท้องถิ่น และผู้ประกอบการในพื้นที่ เครื่องมือคือ แผนการสอนฐานชุมชน ใบสังเกต/แบบประเมินกิจกรรม กลุ่มสนทนา และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ด้วยกรอบวิจัยและพัฒนา (R&D) ผสานการวิเคราะห์ธีม/สถิติเชิงพรรณนา ผลพบว่ารูปแบบดังกล่าวสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพิ่มทักษะปฏิบัติ และทำให้ทรัพยากรท้องถิ่นถูก “แปลงเป็นสื่อ” ที่ต่อยอดสู่อาชีพได้

โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้วิสาหกิจชุมชน (วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2564) ศึกษาในชุมชนบ้านแก้ง จ.สระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมและติดตามผลการพัฒนาไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน และคณาจารย์/นักศึกษา เครื่องมือคือ แผนที่เดินดิน ปฏิทินการผลิต แบบสัมภาษณ์ และแบบติดตามตัวชี้วัดรายได้-ต้นทุน การวิเคราะห์ใช้ PAR แบบรอบปฏิบัติการและวิเคราะห์เนื้อหา ผลพบว่าการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบทำให้ระบบบัญชี-การตลาด-การจัดการกลุ่มเข้มแข็งขึ้น พร้อมสำหรับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเชื่อมประตูความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและมหาวิทยาลัย

งานวิจัยต่างประเทศ

Leal, Leal & Silva (2023) ศึกษาเรื่อง *บทบาทมหาวิทยาลัย-อินคิวเบเตอร์-เทศบาล-สมาคมธุรกิจในการเสริมสร้างระบบนิเวศผู้ประกอบการ* (ประเทศโปรตุเกส) วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานะ กลไก และศักยภาพของระบบนิเวศผู้ประกอบการระดับท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (ผู้บริหารอินคิวเบเตอร์ เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้นำสมาคมธุรกิจ และผู้แทนมหาวิทยาลัย) 19 คน เครื่องมือคือ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและบันทึกถอดเทป วิเคราะห์ด้วย thematic coding ผลพบว่ามหาวิทยาลัย-อินคิวเบเตอร์-เทศบาลทำหน้าที่เสริมกันในการเร่งการเติบโตของผู้ประกอบการ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและแรงงานฝีมือ ทั้งนี้ “ความใกล้ชิดทางพื้นที่ + วิสัยทัศน์ร่วม” เป็นตัวเร่งความร่วมมือ

Covelli และคณะ (2020) ศึกษาเรื่อง รูปแบบอินคิวเบเตอร์ธุรกิจในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้ประกอบการ นักศึกษาและชุมชน (สหรัฐอเมริกา) วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการก่อตั้งและการดำเนินงานอินคิวเบเตอร์ ฐานมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นกรณีศึกษาเชิงลึกในคณะธุรกิจของมหาวิทยาลัยหนึ่ง เครื่องมือคือ การทบทวน เอกสารโครงการ สัมภาษณ์ผู้จัดการและผู้ให้บริการ และแบบตรวจรายการบริการ (for-credit และ non-credit) วิเคราะห์เชิงกรณี ผลพบว่าอินคิวเบเตอร์ทำหน้าที่เชื่อม “การสอน-ที่ปรึกษา-พื้นที่ทำงาน-เครือข่าย” ให้ผู้ประกอบการรายย่อย/ชุมชน เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เศรษฐกิจพื้นที่ และพันธกิจมหาวิทยาลัย

Panakaje และคณะ (2024) ศึกษาเรื่อง การเร่งการเป็นผู้ประกอบการ: บทบาทอินเดียระดับอำเภอ (อินเดีย) วัตถุประสงค์เพื่อตรวจอิทธิพลของอินคิวเบเตอร์ต่อผลลัพธ์ผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นในเขตจังหวัดหนึ่ง เครื่องมือคือ แบบสอบถาม 5 ระดับตามตัวชี้วัดนิเวศผู้ประกอบการ การวิเคราะห์ใช้สถิติอนุमानและแบบจำลองเชิงโครงสร้าง (SEM) ผลพบว่าอินคิวเบเตอร์เชื่อมทุนความรู้-ทุนสังคม-ช่องทางตลาด ส่งผลเชิงบวกต่อการเริ่มต้น/การเติบโต/นวัตกรรม และการจ้างงานของผู้ประกอบการ

Zhang และคณะ (2025) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยกำหนดการถ่ายทอดความรู้แบบผู้มาเยือน-เจ้าบ้านในพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อคนจนทางตะวันตกของจีน วัตถุประสงค์เพื่อตรวจกรอบ MOA (Motivation-Opportunity-Ability) ต่อประสิทธิผลการถ่ายทอดความรู้ กลุ่มตัวอย่างคือชุมชนใน 11 หมู่บ้าน ชุดแบบสอบถามภาคสนามได้ ข้อมูลใช้วิเคราะห์ 201 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถาม 5 ระดับตามโครงสร้าง MOA การวิเคราะห์ใช้ SEM ผลพบว่า “โอกาสในการรับ-แลกเปลี่ยนความรู้” มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อผลการถ่ายทอด ส่วน “ความสามารถในการดูดซับ” ส่งผลทางอ้อมผ่านโอกาส บทเรียนชี้ว่าการออกแบบกิจกรรม/นโยบายควรเพิ่มจุดสัมผัส-เครือข่าย และบทบาทของสถาบันการศึกษาในฐานะผู้เอื้อการแลกเปลี่ยน

ตารางที่ 1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ (ภายใน 10 ปีที่ผ่านมา)

ผู้วิจัย/ปี (APA)	ประเทศ/พื้นที่ ศึกษา	วัตถุประสงค์/ประเด็นวิจัย	วิธีการศึกษา	ผลการวิจัยสำคัญ
สุภาวดี (2562)	ไทย – ชุมชน เมือง	ศึกษาการบ่มเพาะผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในวิสาหกิจชุมชน	เชิงปฏิบัติการ ร่วมกับ ชุมชน	การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านธุรกิจและการตลาดจากมหาวิทยาลัยช่วยยกระดับทักษะผู้ประกอบการ
พนิดา (2563)	ไทย – ภาคกลาง	การบูรณาการหลักสูตรบริการวิชาการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAR)	การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด
ธีรศักดิ์ (2564)	ไทย – ภาคเหนือ	การสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และ อปท.	เชิงคุณภาพและเชิง ปริมาณ (ผสม)	เครือข่ายความร่วมมือช่วยเพิ่มการเข้าถึงตลาดและ ทุนของวิสาหกิจชุมชน
ศุภชัย (2564)	ไทย – กรุงเทพฯ	การบริหารจัดการและบทบาท สถาบันการศึกษา	เชิงสำรวจและการ สัมภาษณ์เชิงลึก	การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยช่วยสร้างความ น่าเชื่อถือและการสนับสนุนจากนโยบายรัฐ
Taylor (2018)	สหราชอาณาจักร	ศึกษาความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยกับชุมชน	กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ	โครงสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนช่วยสร้างความ ไว้วางใจและความยั่งยืนโครงการ
Wang & Sun (2019)	จีน	บทบาทสถาบันการศึกษาในการ ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี	เชิงสำรวจและวิเคราะห์ เชิงสถิติ	การถ่ายทอดองค์ความรู้ช่วยเพิ่มผลผลิตและรายได้ ครัวเรือน
Kim & Lee (2020)	เกาหลีใต้	การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยในธุรกิจ ชุมชน	เชิงปริมาณ – แบบสอบถามและ SEM	การสร้างกลไกเชิงนโยบายทำให้โครงการพัฒนาชุมชน ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่อง
UNESCO (2021)	ระดับโลก	แนวโน้มการมีส่วนร่วมของ สถาบันการศึกษา	รายงานวิจัยเชิงนโยบาย	การพัฒนาทักษะอาชีพและ lifelong learning ทำให้ ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัว

ผู้วิจัย/ปี (APA)	ประเทศ/พื้นที่ ศึกษา	วัตถุประสงค์/ประเด็นวิจัย	วิธีการศึกษา	ผลการวิจัยสำคัญ
Smith (2022)	ยุโรป	ความร่วมมือมหาวิทยาลัยกับชุมชน ท้องถิ่น	Mixed-method	การสร้างนวัตกรรมทางสังคมทำให้วิสาหกิจชุมชน เข้าถึงตลาดสากล
Johnson & Brown (2023)	สหรัฐอเมริกา	ศึกษาการสร้างศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ ในมหาวิทยาลัย	Survey & Case study	Business incubators เพิ่มอัตราการอยู่รอดของ ธุรกิจชุมชนในระยะยาว

การสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากตารางที่ 1 สามารถมองเห็นแนวโน้มสำคัญของบทบาทสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างชัดเจน โดยมีประเด็นเชิงสังเคราะห์ที่สำคัญดังนี้

1. บทบาทเชิงองค์ความรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ทั้งงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศต่างชี้ตรงกันว่า สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการธุรกิจ การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการใช้เทคโนโลยีในการยกระดับการผลิต (สุภาวดี, 2562; Wang & Sun, 2019) โดยเฉพาะในต่างประเทศ เช่น จีน และเกาหลีใต้ พบว่า มหาวิทยาลัยมีบทบาทเชิงรุกในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มผลผลิตและรายได้ครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ (Kim & Lee, 2020) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ยังคงเน้นที่การฝึกอบรมเชิงกิจกรรมในระยะสั้น มากกว่าการสร้างระบบถาวรที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการเองได้ในระยะยาว

2. บทบาทเชิงเครือข่ายและทุนทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ เช่นของ อีร์ศักดิ์ (2564) ชี้ให้เห็นว่าสถาบันศึกษามีบทบาทเป็นตัวกลางสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน การสร้างความร่วมมือในลักษณะนี้สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ เช่น Taylor (2018) ในสหราชอาณาจักร ที่พบว่า

“โครงสร้างความร่วมมือที่ชัดเจน” เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจและความยั่งยืนในระยะยาว แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่า “ความร่วมมือ” เป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ด้านเดียว

3. บทบาทเชิงนโยบายและการจัดการเชิงระบบ

งานวิจัยในต่างประเทศ เช่น ของ Kim & Lee (2020) และ Johnson & Brown (2023) ชี้ว่าสถาบันการศึกษามีได้จำกัดบทบาทเพียงการฝึกอบรมหรือการวิจัยเท่านั้น แต่ยังทำงานเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐ เช่น การสร้างศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ (incubators) การกำหนดแผนกลยุทธ์ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนการผลักดันเชิงโครงสร้างเพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อเนื่อง ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทย แม้จะมีการกล่าวถึงบทบาทเชิงนโยบายอยู่บ้าง (เช่น ศุภชัย, 2564) แต่ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกที่ใช้โมเดลสถิติขั้นสูงเพื่อทดสอบกลไกเชิงสาเหตุว่าปัจจัยเชิงนโยบายใดมีผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริง

4. แนวโน้มการพัฒนาเชิงนวัตกรรมและความยั่งยืน

ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา งานวิจัยเน้นไปที่ “นวัตกรรมทางสังคม” (Social innovation) และ “ความยั่งยืน” (Sustainability) ของวิสาหกิจชุมชน (Smith, 2022; UNESCO, 2021) โดยชี้ว่าสถาบันการศึกษาสามารถเป็นผู้นำในการสร้างระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และขยายผลให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงตลาดระดับสากลได้ ในขณะที่ประเทศไทย งานวิจัยยังคงเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การเพิ่มรายได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ยังไม่ค่อยพบการศึกษาในเชิงความยั่งยืนหรือการบูรณาการมิติสิ่งแวดล้อมและสังคมเข้ามาอย่างจริงจัง

5. ช่องว่างเชิงพื้นที่และระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่ศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดหรือชุมชนชนบท ขณะที่งานในเขตเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเขตดุสิต ยังมีค่อนข้างจำกัด แม้เขตดังกล่าวจะมีความพิเศษทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ วิธีวิจัยที่นิยมใช้ยังคงเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา หรือการศึกษาเชิงคุณภาพ มากกว่าการใช้สถิติขั้นสูง เช่น โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเชิงนโยบาย การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบ

สรุป

โดยรวมแล้ว ตารางนี้สะท้อนว่า บทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้งในและต่างประเทศมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ต่างประเทศมีการบูรณาการในระดับโครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจนมากขึ้น พร้อมทั้งเน้นมิติความยั่งยืนและนวัตกรรม ขณะที่ประเทศไทยแม้จะมีความพยายามหลากหลาย แต่ยังขาดความต่อเนื่องและการประเมินเชิงระบบ อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมพื้นที่เมืองใหญ่

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่าง โดยมุ่งศึกษา “การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารการพัฒนาในเขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร” ผ่านระเบียบวิธีเชิงปริมาณและการใช้ไมโครสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อตอบคำถามเชิงสาเหตุที่ยังไม่เคยได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบมาก่อน

การพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่เป็นผลจากแรงขับหลายด้านที่ทำงานร่วมกัน ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ เมื่อปัจจัยทั้งสี่ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ระดับการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาจะเพิ่มขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้ในพื้นที่

นโยบายภาครัฐ ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างรองรับให้การทำงานร่วมกันเกิดขึ้นจริง ทั้งในมิติการบริการวิชาการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน (รายการนี้ถูกระบุสองครั้งในชุดตัวแปรที่ท่านให้มา งานวิจัยนี้จะอ้างอิงตามนั้น) เมื่อมาตรการและทรัพยากรจากภาครัฐขับเคลื่อนอย่างเพียงพอ จะทำให้การดำเนินงานของสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีทิศทาง ชัดเจน และต่อเนื่อง

การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ สะท้อนความพร้อมของพื้นที่ในการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งการเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา ความร่วมมือของชุมชน ผลผลิตจากการพัฒนา และรายได้เพิ่มขึ้น เครือข่ายที่แข็งแกร่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และช่องทางตลาด ซึ่งเอื้อให้การลงมือทำร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนมีคุณภาพมากขึ้น

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สื่อถึงความก้าวหน้าของกิจการชุมชนในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การเพิ่มรายได้ในชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มทักษะและความสามารถ และการเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับความพร้อมในมิตินี้ยิ่งสูง ยิ่งเอื้อต่อการดึงสถาบันการศึกษาเข้ามาร่วมอย่างมีความหมาย เพราะมีฐานให้ต่อยอดและเห็นผลได้จริง

การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ คือกลไกที่เชื่อมทฤษฎีกับการปฏิบัติในพื้นที่ ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ และการบริการวิชาการและเทคโนโลยี เมื่อการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ความสามารถของคนและกลุ่มในชุมชนจะยกระดับขึ้น และพร้อมเปิดรับการมีส่วนร่วมเชิงลึกของสถาบันการศึกษา

จากเหตุผลข้างต้น งานวิจัยนี้จึงกำหนดให้ การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นตัวแปรตาม โดยพิจารณาผ่านตัวแปรสังเกตได้ 4 ประการ ได้แก่ การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา ความร่วมมือของชุมชน ผลผลิตจากการพัฒนา และรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมได้เกิดขึ้นจริงและส่งผลในระดับชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบ “เส้นทางเหตุผล” ที่สอดคล้องกันหลายประเด็นและเชื่อมโยงตรงกับตัวแปรในภาพกรอบแนวคิด ดังนี้

ประการแรก ด้านนโยบายภาครัฐ ปรากฏอย่างเด่นชัดว่าเป็นแรงขับเคลื่อนน้ำที่ให้การดำเนินงานร่วมกันเกิดขึ้นจริง ทั้งในมิติ กฎหมายและระเบียบการ การสนับสนุนจากภาครัฐ งบประมาณ และการตลาดรองรับและประกันราคาสินค้า งานต่างประเทศชี้ว่าเมื่อมีมาตรการและทรัพยากรพร้อม ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย-ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นจะเกิดเป็นระบบ (Kim และ Lee, 2020; Taylor, 2018) และช่วยให้กิจกรรมพัฒนาและเรียนรู้เดินหน้าอย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2021) ส่วนงานในไทยก็สะท้อนบทบาทของภาครัฐในการเปิดพื้นที่สนับสนุนงบประมาณและกำหนดกลไกติดตาม ทำให้โครงการมีความยั่งยืนมากขึ้น (โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้วิสาหกิจชุมชน, 2564)

ประการที่สอง ด้านการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ มีหลักฐานต่อเนืองว่าโครงสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนช่วยให้เกิด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รอบด้าน นำไปสู่ การขยายตลาด การมีส่วนร่วมในชุมชน และการสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ งานต่างประเทศยืนยันบทบาทร่วมของมหาวิทยาลัย อินคิวเบเตอร์ เทศบาล และสมาคมธุรกิจในการขับเคลื่อนระบบนิเวศผู้ประกอบการ (Leal, Leal และ Silva, 2023; Covelli และคณะ, 2020) ขณะที่งานไทยพบว่ามหาวิทยาลัยทำหน้าที่ตัวกลางเชื่อมผู้ประกอบการท้องถิ่น เข้าถึงแหล่งทุนและตลาดใหม่ และทำให้ความร่วมมือของชุมชนกระชับขึ้น (ธีรศักดิ์, 2564; รติมา, 2565)

ประการที่สาม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ซึ่งรวมถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ และการบริการวิชาการและเทคโนโลยี งานภาคสนามทั้งในไทยและต่างประเทศพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ยกระดับสมรรถนะของชุมชนและผู้ประกอบการ และเป็น “เวที” ให้สถาบันการศึกษาเข้าไปมีบทบาทจริงจัง (พัชรินทร์ ชังชะ และคณะ, 2565/2566; Wang และ Sun, 2019) นอกจากนี้ งานที่ทดสอบเชิงโมเดลยังชี้ว่า “โอกาสในการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนความรู้” เป็นตัวกำหนดประสิทธิผลการถ่ายทอดอย่างมีนัยสำคัญ (Zhang และคณะ, 2025) ซึ่งเชื่อมโยงตรงกับแกนการเรียนรู้ในกรอบแนวคิดนี้

ประการที่สี่ ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ที่ประกอบด้วย การเพิ่มรายได้ในชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มทักษะและความสามารถ และการเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานในประเทศรายงานซ้ำ ๆ ว่าเมื่อมหาวิทยาลัยร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า และกระบวนการผลิต จะเกิดผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและทักษะที่จับต้องได้ (นิอรดาวเจริญพร และ รุ่งฤทัย ราพิงจิต, 2566; รติมา, 2565) ขณะที่ต่างประเทศก็พบแนวโน้มเดียวกันทั้งด้านรายได้ ความอยู่รอดของกิจการ และนวัตกรรมทางสังคม (Smith, 2022; Johnson และ Brown, 2023) ซึ่งล้วนเอื้อต่อการเชิญชวนให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

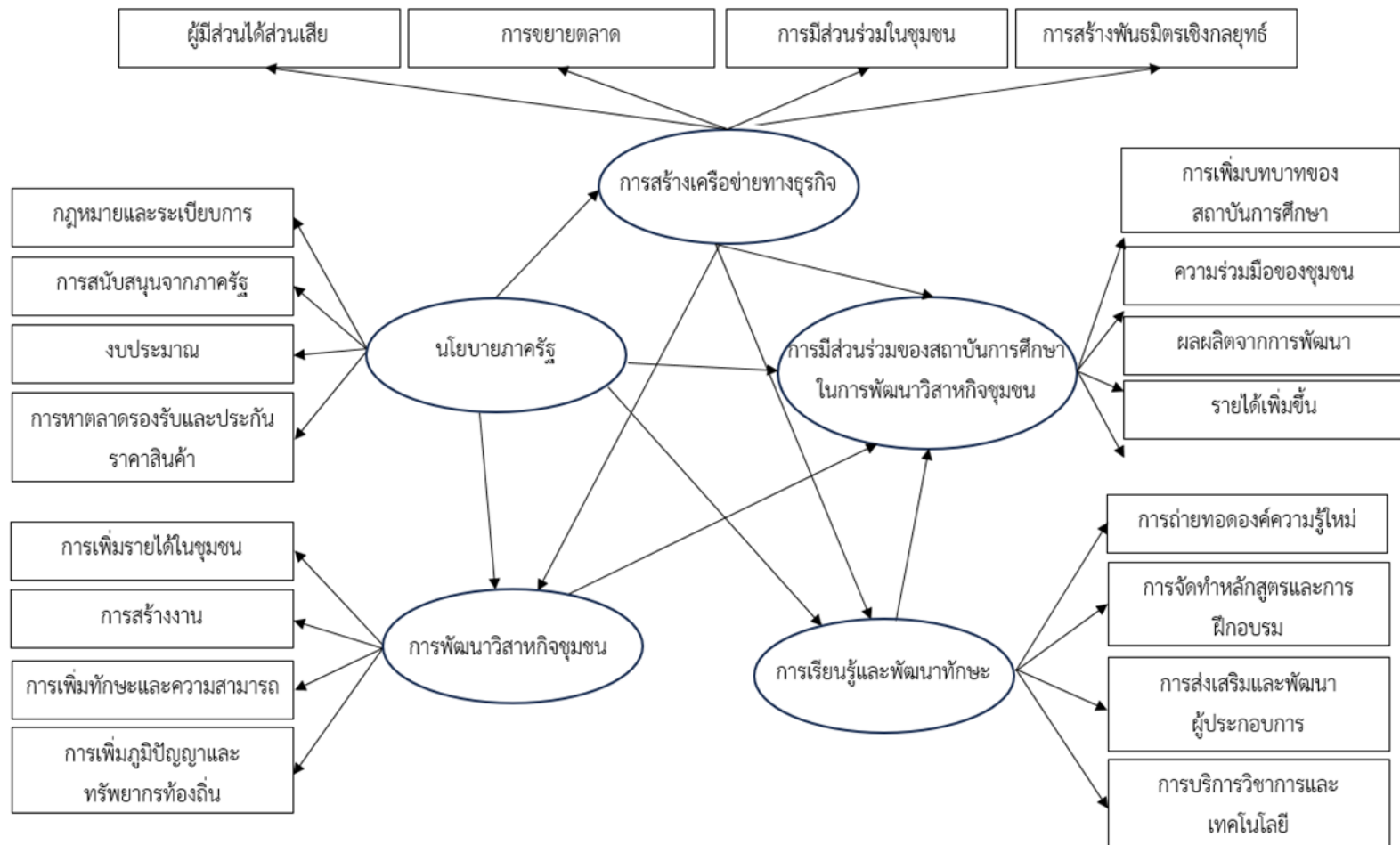
เมื่อเชื่อมหลักฐานทั้งสี่มิติข้างต้นเข้าด้วยกัน ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่า นโยบายภาครัฐเป็นแรงขับที่หนุนทั้งการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้เดินหน้าอย่างมีทิศทาง

เครือข่ายที่แข็งแกร่ง และการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทำให้สถาบันการศึกษาสามารถเข้าไป มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้จริงจังและยั่งยืน ขณะเดียวกันระดับความก้าวหน้าของวิสาหกิจชุมชนก็เสริมแรงให้การมีส่วนร่วมเกิด “คุณค่า” ที่มองเห็นได้ในพื้นที่ จากเส้นทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาภาพกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ซึ่งเชื่อมโยงไปยัง การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อันเป็นตัวแปรตาม โดยตัวชี้วัดของแต่ละมิติได้ยกมาจากข้อค้นพบของงานวิจัยดังกล่าวครบถ้วน และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่ศึกษา แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยผ่านนโยบายภาครัฐเป็นแรงขับเคลื่อนทั้งการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้เดินหน้าอย่างมีทิศทาง เครือข่ายที่แข็งแรง และการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทำให้สถาบันการศึกษาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้จริงจังและยั่งยืน แสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 แบบแผนการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods) และใช้แบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย (The Explanatory Sequential Design) ซึ่งเป็นรูปแบบวิธีการศึกษาแบบสองระยะอย่างมีลำดับ ดังแสดงในแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 การวิจัยแบบผสม แบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design)

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคเกินความจำเป็นในผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายด้วยการประยุกต์ใช้โมเดลมิมิค จากนั้นจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่ออธิบายและขยายความผลของการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิเทศศาสตร์ จิตวิทยา และเศรษฐศาสตร์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic analysis) มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และสรุปผล รวมไปถึงอภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ กับวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

3.2.1 ประชากร (Population)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยประชากรทั้งหมดต้องมีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม หรือการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิก และผู้นำของวิสาหกิจชุมชน ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ และเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจในพื้นที่ศึกษา

3.2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Method)

ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งตามตำแหน่งบทบาท เช่น ผู้นำกลุ่มสมาชิกทั่วไป และผู้ประกอบการ

3.2.4 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

ขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามหลักการวิเคราะห์ที่ใช้โมเดลลิสรลซึ่งใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood) แฮร์ แบล็ค บาบิน และแอนเดอร์สัน (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างซึ่งใช้การประมาณค่าด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด ควรอยู่ระหว่าง จำนวน 100 - 200 คน บูมสม่า และฮุกแลนด์ (Boomsma & Hoogland, 2001) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุดควรเท่ากับหรือมากกว่า 200 คนขึ้นไป ทาบาซนิค และฟิดล (Tabachnick & Fidell, 2001) ได้เสนอแนะขนาดของตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างในกรณีที่มีการแจกแจงเป็นปกติ ควรมี จำนวน 5-10 คนต่อพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 1 ตัว การวิจัยครั้งนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 78 ตัว ผู้วิจัยจึงใช้อัตราส่วน 5 คน ต่อพารามิเตอร์ 1 ตัว ได้ตัวอย่าง เท่ากับ 390 ผู้วิจัยจึงปรับขนาดตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

3.3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้ แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ที่พัฒนาตามนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร ประกอบด้วย 3 ตอนหลัก

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่

1. เพศ หมายถึง เพศกำเนิด หรือเพศสภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดรหัส ดังต่อไปนี้

ชาย	ให้รหัสเป็น	1
หญิง	ให้รหัสเป็น	2
อื่นๆ	ให้รหัสเป็น	3
ไม่ต้องการระบุ	ให้รหัสเป็น	4

2. อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างโดยมีหน่วยเป็นปี

3. ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเข้าเป็นสมาชิก หรือเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชนโดยมีหน่วยเป็นปี

4. ระดับการศึกษาสูงสุด หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง

ไม่ได้เรียนหนังสือ	ให้รหัสเป็น	1
ประถมศึกษา	ให้รหัสเป็น	2
มัธยมศึกษาตอนต้น	ให้รหัสเป็น	3
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	ให้รหัสเป็น	4
อนุปริญญา/ปวส.	ให้รหัสเป็น	5
ปริญญาตรี	ให้รหัสเป็น	6
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	ให้รหัสเป็น	7

5. อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกร	ให้รหัสเป็น	1
ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน	ให้รหัสเป็น	2
รับจ้าง/แรงงานทั่วไป	ให้รหัสเป็น	3
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	ให้รหัสเป็น	4
พนักงานเอกชน	ให้รหัสเป็น	5
อื่น ๆ	ให้รหัสเป็น	6

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หมายถึง รายได้เฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างได้รับต่อเดือน

ต่ำกว่า 10,000 บาท	ให้รหัสเป็น	1
10,001–20,000 บาท	ให้รหัสเป็น	2
20,001–30,000 บาท	ให้รหัสเป็น	3
มากกว่า 30,000 บาท	ให้รหัสเป็น	4

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

2.1 นโยบายภาครัฐ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดของ Ansell & Gash (2018) โดยมีโครงสร้างเนื้อหาดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดนโยบายภาครัฐ

องค์ประกอบ	จำนวน (ข้อ)	เลขที่ (ข้อ)
การบริการวิชาการ	5	1-5
การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม	5	6-10
การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน	5	11-15
การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา	5	16-20
รวม	20	1-20

การให้คะแนน และแปลความหมายของคะแนน ลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความสำหรับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาท หรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ พิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ น้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ น้อยที่สุด

ข้อคำถามทั้ง 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

2.2 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิด

Third Mission of Universities (Compagnucci & Spigarelli, 2020; Etzkowitz & Leydesdorff, 2000)

โดยมีโครงสร้างเนื้อหาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ

องค์ประกอบ	จำนวน (ข้อ)	เลขที่ (ข้อ)
การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา	5	1-5
ความร่วมมือของชุมชน	5	6-10
ผลผลิตจากการพัฒนา	5	11-15
รายได้เพิ่มขึ้น	5	16-20
รวม	20	1-20

การให้คะแนน และแปลความหมายของคะแนน ลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความสำหรับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาท หรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ พิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้

ข้อคำถามทั้ง 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

2.3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิด Sustainable Livelihoods Framework (Scoones, 2015) และ Competitive Advantage (Porter, 1990) โดยมีโครงสร้างเนื้อหาดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบ	จำนวน (ข้อ)	เลขที่ (ข้อ)
การเพิ่มรายได้ในชุมชน	5	1-5
การสร้างงาน	5	6-10
การเพิ่มทักษะและความสามารถ	5	11-15
การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	16-20
รวม	20	1-20

การให้คะแนน และแปลความหมายของคะแนน ลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความสำหรับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาท หรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ พิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้่น้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้่น้อยที่สุด

ข้อคำถามทั้ง 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

2.4 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิด Lifelong Learning (OECD, 2018; UNCTAD, 2021) โดยมีโครงสร้างเนื้อหาดังตารางที่ 4

องค์ประกอบ	จำนวน (ข้อ)	เลขที่ (ข้อ)
การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่	5	1-5

การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม	5	6-10
การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ	5	11-15
การบริการวิชาการและเทคโนโลยี	5	16-20
รวม	20	1-20

การให้คะแนน และแปลความหมายของคะแนน ลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความสำหรับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาท หรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ พิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้

ข้อคำถามทั้ง 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิด Third Mission of Universities (Compagnucci & Spigarelli, 2020; Etzkowitz & Leydesdorff, 2000) โดยมีโครงสร้างเนื้อหาดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบ	จำนวน (ข้อ)	เลขที่ (ข้อ)
การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา	5	1-5
ความร่วมมือของชุมชน	5	6-10
ผลผลิตจากการพัฒนา	5	11-15
รายได้เพิ่มขึ้น	5	16-20
รวม	20	1-20

การให้คะแนน และแปลความหมายของคะแนน ลักษณะของข้อความเป็นข้อความสำหรับสมาชิกกลุ่ม
 วิชาศึกษาศาสตร์ รวมถึงบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่มีบทบาท หรือเคยมีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนา
 และส่งเสริมกิจกรรมของวิชาศึกษาศาสตร์ในพื้นที่ พิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการ
 รับรู้ ซึ่งมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้เล็กน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด

ข้อความทั้ง 20 ข้อ เป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยนำเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด
 (2560) มาประยุกต์ใช้ในการแปลความหมายดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	ระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	ระดับมาก
2.51 – 3.50	ระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	ระดับน้อย
1.00 – 1.50	ระดับน้อยที่สุด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรง (Validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยดำเนินการการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อ 1) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการในแต่ละมิติของเครื่องมือ 2) คัดกรองและปรับปรุงถ้อยคำของข้อคำถามให้ชัดเจน ครอบคลุม และไม่กำกวม ก่อนเก็บข้อมูลจริง และ 3) ยืนยันความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามทั้งในระดับรายการ (Item-level) และระดับมิติ/สเกล (Scale-level)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และระเบียบวิธีการวิจัย จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินข้อคำถามในแต่ละมิติว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการหรือไม่ โดยกำหนดให้

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการหรือไม่
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

หลังจากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตรของ Rovinelli & Hambleton (1977) แสดงดังสูตรด้านล่าง

$$IOC = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{N}$$

โดยกำหนดให้

IOC เป็นค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

$\sum_{i=1}^n Y_i$ เป็นผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N เป็นจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 พิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือตัดทิ้ง

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยพิจารณาจากความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ของแต่ละมิติ/สเกลของแบบสอบถามด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พร้อมทั้งพิจารณาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item–Total Correlation: CITC) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ CITC เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ขึ้นไป และ Cronbach's $\alpha \geq .80$ ขึ้นไป ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม แสดงดังตารางที่ ตารางที่ ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

แบบวัด	จำนวน (ข้อ)	CITC	Cronbach's α
การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการ	20		
พัฒนาวิสาหกิจชุมชน		0.664–0.906	0.975
การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา	5	0.793–0.847	0.932
ความร่วมมือของชุมชน	5	0.640–0.789	0.874
ผลผลิตจากการพัฒนา	5	0.868–0.900	0.96
รายได้เพิ่มขึ้น	5	0.852–0.922	0.961
นโยบายของรัฐ	20	0.686–0.928	0.982
การบริการวิชาการ	5	0.824–0.945	0.95
การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม	5	0.769–0.903	0.942
การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน	5	0.850–0.923	0.958
การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา	5	0.667–0.904	0.904
การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ	20	0.725–0.920	0.979
การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา	5	0.745–0.905	0.934
ความร่วมมือของชุมชน	5	0.784–0.910	0.943
ผลผลิตจากการพัฒนา	5	0.819–0.901	0.95
รายได้เพิ่มขึ้น	5	0.690–0.867	0.915
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	20	0.857–0.942	0.989
การเพิ่มรายได้ในชุมชน	5	0.834–0.917	0.952
การสร้างงาน	5	0.883–0.929	0.965
การเพิ่มทักษะและความสามารถ	5	0.882–0.912	0.966
การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	0.871–0.932	0.966
การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ	20	0.779–0.930	0.984

แบบวัด	จำนวน (ข้อ)	CITC	Cronbach's α
การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่	5	0.716–0.905	0.942
การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม	5	0.717–0.880	0.915
การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ	5	0.740–0.944	0.953
การบริการวิชาการและเทคโนโลยี	5	0.826–0.921	0.957

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยโครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หมายเลขโครงการ 29/2568 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2568

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการโดยเคารพสิทธิ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดรวมไปถึงลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยให้น้อยที่สุด และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้การรายงานผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวม ไม่บิดเบือนไปจากความจริง และไม่กระทำการใดๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือวิสาหกิจชุมชน และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยประสานกับตัวแทนของวิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงตัวแทนของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้พร้อม และเพียงพอสำหรับกลุ่มตัวอย่าง
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทาง Social Media
5. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจหาความสมบูรณ์ในการตอบได้แบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำข้อมูลดังกล่าวมาลงรหัส และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง
- 2) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

เพื่อให้ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป

3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Confirmatory factor analysis: CFA) เพื่อประเมินความตรงของโมเดลการวัด

4) วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood: ML) โดย Siriattakul (2007) ได้เสนอค่าสถิติ และดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard errors and correlations of estimates) โดยพิจารณาจากค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าสถิติที และสหสัมพันธ์ของค่าประมาณ ค่าประมาณพารามิเตอร์ต้องมีนัยสำคัญ ถ้าค่าประมาณที่ได้ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีขนาดใหญ่ และโมเดลการวิจัยอาจจะยังไม่ดีพอ

4.2 สหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple correlations and coefficients of determination) โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สำหรับตัวแปรสังเกตได้แยกทีละคู่ และรวมทุกตัวแปร รวมทั้งค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ของสมการโครงสร้างด้วย ค่าสถิติเหล่านี้ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1.00 และค่าที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความตรง

4.3 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Indices) ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้สำหรับตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมบูรณ์ ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ และดัชนีวัดความกลมกลืนเชิงประหยัดความตรงของโมเดล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Indices)

4.3.1.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการทดสอบค่าสถิติ ไค-สแควร์ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) เพราะเป็นการยืนยันว่าโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์มีค่าสูงมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แสดงว่าโมเดลสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติไค-สแควร์มีความอ่อนไหวต่อขนาดตัวอย่าง นั่นก็คือ ถ้าขนาดตัวอย่างขนาดใหญ่จะส่งผลให้การทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นก็คือโมเดลสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แม้ว่าโมเดลจะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก็ตาม

4.3.1.2 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root mean square of error approximation: RMSEA) ค่าของ RMSEA มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า RMSEA ที่เข้าใกล้ศูนย์ แสดง

ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า RMSEA น้อยกว่า หรือเท่ากับ .05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2016)

4.3.1.3 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนตกค้าง (Root mean squared residual: RMR) เป็นค่าที่สะท้อนความคลาดเคลื่อนของโมเดล ซึ่งจะขึ้นอยู่กับมาตรฐานค่าของความแปรปรวนร่วม (Scale of the covariances) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่ายิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า RMR มีค่าน้อยกว่า .05 โดยทั่วไปถือว่าดี (Blunch, 2008; Kline, 2016)

4.3.1.4 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนตกค้างมาตรฐาน (Standardized root mean squared residual: SRMR) เป็นค่าที่ใช้วัดความคลาดเคลื่อนของโมเดล SRMR จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่ายิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า SRMR มีค่าน้อยกว่า .10 โดยทั่วไปถือว่าดี (Kline, 2016)

4.3.2 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Indices) ดัชนีกลุ่มนี้ใช้เปรียบเทียบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานกับโมเดลอิสระ (Independence model) ซึ่งเป็นโมเดลที่สมมติว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใดเลย โมเดลยิ่งมีค่าดัชนีสูง แสดงว่ายิ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลมาก

4.3.2.1 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative fit index: CFI) ค่าดัชนี CFI แสดงถึงระดับความสอดคล้องของโมเดลโดยปรับค่าตามความซับซ้อนของโมเดล โดยที่ CFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่า CFI ที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า CFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า .90 และถ้ามีค่ามากกว่า .95 ถือว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก

4.3.2.2 ดัชนีวัดความเป็นปกติ (Normed fit index: NFI) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบค่าไค-สแควร์ของโมเดลสมมติฐานกับโมเดลอิสระ แต่มีความไวต่อขนาดตัวอย่าง เมื่อขนาดตัวอย่างขนาดเล็ก NFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าดัชนี NFI ที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี NFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า .90

4.3.2.3 ค่าดัชนีวัดความเป็นปกติที่ไม่ขึ้นกับขนาดตัวอย่าง (Non-normed fit index: NNFI) หรือเรียกอีกชื่อว่า Tucker-Lewis Index (Kline, 2015) ค่าดัชนี NNFI เป็นการปรับค่าความพอดีโดยคำนึงถึงจำนวนพารามิเตอร์ (โมเดลซับซ้อนหรือไม่) เป็นดัชนีที่มีความแรงไม่ไวต่อขนาดตัวอย่าง ค่าดัชนี NNFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าดัชนี NNFI ที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี NNFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า .90 และถ้ามีค่ามากกว่า .95 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก

4.3.3 ดัชนีวัดความกลมกลืนเชิงประหยัด (Parsimonious Fit Indices) ดัชนีกลุ่มนี้เน้นพิจารณาว่าโมเดลมี “ความกลมกลืน” หรือความสมดุลระหว่างความสอดคล้องกับจำนวนพารามิเตอร์ที่ใช้อธิบายโมเดล กล่าวคือ โมเดลที่ดีควรมีความซับซ้อนน้อยที่สุดแต่ยังคงอธิบายข้อมูลได้ดี

4.3.2.4 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness-of-fit index: GFI) GFI เป็นดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง โดยประเมินจากสัดส่วนของความแปรปรวนในข้อมูลที่สังเกตได้ซึ่งอธิบายโดยการประมาณค่าโมเดลด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วม GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และเป็นค่าที่ขึ้นกับขนาดตัวอย่าง และไม่สามารถประเมินโมเดลที่มีความซับซ้อนได้ ดังนั้นควรใช้ร่วมกับดัชนีอื่น ๆ GFI = 1 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดีมาก แต่ถ้าดัชนี $AGFI > 0.90$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี (Kline, 2016)

4.3.2.5 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้ (Adjusted goodness-of-fit index: AGFI) AGFI เป็นดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้วโดยพิจารณาจากจำนวนพารามิเตอร์ในโมเดล ใช้สำหรับการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ AGFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นกับขนาดตัวอย่าง แต่ลักษณะการแจกแจงขึ้นอยู่กับขนาดตัวอย่าง $AGFI = 1$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดีมาก แต่ถ้าดัชนี $AGFI > 0.90$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี (Kline, 2016)

4.4 ดัชนีปรับโมเดล (Model modification indices) ในกรณีที่ค่าสถิติต่าง ๆ แสดงว่า โมเดลไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเกิดจากการกำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในโมเดล ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยสามารถปรับพารามิเตอร์ในโมเดลสมมติฐานแล้วทดสอบผลการปรับโมเดลได้ ซึ่งค่าดัชนีที่ใช้ในการปรับโมเดล คือ ดัชนีปรับ (Modification indices: MI) MI จะเสนอแนะว่าควรเพิ่ม หรือตัดพารามิเตอร์ตัวใด แต่การเพิ่ม หรือตัดพารามิเตอร์ตัวใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้วิจัย โดยพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง และต้องมีทฤษฎีสนับสนุน ซึ่งการใช้ดัชนีปรับโมเดลจะทำให้โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจะหยุดการปรับโมเดลเมื่อค่าสถิติ และดัชนีต่าง ๆ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3.4 ดัชนีวัดความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประเภทดัชนี	ดัชนี	เกณฑ์การพิจารณา	การแปลความหมาย
ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Indices)			
	Chi-square (χ^2)	$p > .05$	โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
	RMSEA	$< .05 =$ ดีมาก $.05-.08 =$ พอใช้ $.10 =$ ไม่ดี	ค่าที่ต่ำกว่า 0.05 แสดงถึงโมเดลที่เหมาะสม
	RMR	$< .05$	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ต่ำ แสดงถึงโมเดลที่ดี
	SRMR	$< .08$	ค่าใกล้ 0 แสดงถึง

ประเภทดัชนี	ดัชนี	เกณฑ์การพิจารณา	การแปลความหมาย
			โมเดลสอดคล้องดี
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Indices)			
	CFI	> .90 = พอใช้ > .95 = ดี	ค่าที่ใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องดี
	NFI	> .90	เปรียบเทียบกับโมเดลสมมติฐาน
	NNFI (TLI)	> .90	ปรับค่าจาก NFI โดยไม่ขึ้นกับขนาดตัวอย่าง
ดัชนีวัดความกลมกลืนเชิงประหยัด (Parsimonious Fit Indices)			
	GFI	> .90	ค่าที่ใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องดี
	AGFI	> .90	ค่าที่ใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องดี

การวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.8 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือ ประธานกลุ่ม หรือส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน

เกณฑ์คัดเลือก (Inclusion Criteria)

ผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยครั้งนี้จะต้องมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. มีประสบการณ์เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อย 5 ปี
2. ยินดีเข้าร่วมให้ข้อมูล และสามารถให้สัมภาษณ์เชิงลึกได้อย่างเต็มที่
3. มีคุณสมบัติที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์กับหัวข้อการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

ผู้วิจัยจะไม่เลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีประสบการณ์ทำงานในสายงานที่เกี่ยวข้องน้อยกว่า 5 ปี
2. ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูล หรือไม่สามารถให้สัมภาษณ์เชิงลึกได้เต็มรูปแบบ
3. มีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีอคติที่อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล

จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือประธานกลุ่ม หรือส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ

บริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชน โดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก สะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และครอบคลุมบริบทของการพัฒนาวิสาหกิจ ซึ่งจำนวนผู้ให้ข้อมูล 10 คน สอดคล้องกับ Creswell (2013) ที่ได้เสนอแนะว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีควรใช้ผู้ให้ข้อมูลจำนวนระหว่าง 5 ถึง 10 คน และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาการอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ซึ่งหมายถึงจุดที่ไม่มีประเด็นใหม่ ๆ เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 คน พบว่า คำตอบที่ได้รับมีความสอดคล้องกัน และเริ่มมีลักษณะซ้ำกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ด้วยเหตุนี้จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน เพียงพอในการทำให้ข้อมูลที่ได้มีคุณภาพ และครอบคลุมประเด็นวิจัย

3.9 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.9.1 ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมทางเนื้อหาและความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรวมถึงความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งทบทวนถึงความคาดหวังต่องานวิจัย เพื่อให้ตระหนักและลดอคติที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

3.9.2 แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลด้วยคำถามปลายเปิด และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งการใช้แนวการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ เอื้อให้การสัมภาษณ์ไม่ยึดติดกับตัวคำถามที่มีเพียงอย่างเดียว สามารถปรับเปลี่ยนประโยคคำถาม ในขณะที่ยังคงโครงสร้างเดิมไว้ โดยที่ข้อคำถามประกอบด้วย 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

การบริการวิชาการ

1. ที่ผ่านมา กลุ่มของท่านเคยได้รับการอบรมหรือบริการวิชาการจากสถาบันการศึกษาบ้าง หรือไม่
ถ้าเคย → มีประโยชน์อย่างไรบ้าง
ถ้าไม่เคย → อยากได้การอบรมในเรื่องใดบ้าง

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม

2. มีเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ จากสถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยกลุ่มบ้างหรือไม่
ถ้าเคย → นำไปใช้ได้จริงหรือมีอุปสรรคอะไร
ถ้าไม่เคย → คิดว่าเทคโนโลยีแบบไหนที่น่าจะช่วยให้ได้มากที่สุด

การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคล

3. สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสได้พัฒนาทักษะ หรือความรู้จากสถาบันการศึกษาใหม่บ้างหรือไม่
ถ้าเคย → ทักษะไหนที่สำคัญที่สุด
ถ้าไม่เคย → กลุ่มยังขาดทักษะด้านไหนมากที่สุด

การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา (R&D)

4. สถาบันการศึกษาเคยช่วยวิจัย หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการให้กับกลุ่มหรือไม่

ถ้าเคย → ผลที่เกิดขึ้นคืออะไร

ถ้าไม่เคย → อยากให้ช่วยวิจัยเรื่องใดเป็นพิเศษ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

5. สถาบันการศึกษาเคยช่วยเปิดโอกาสให้กลุ่มเชื่อมโยงตลาดหรือพันธมิตรใหม่ ๆ บ้างหรือไม่

เคย → ได้ประโยชน์อย่างไร

ถ้าไม่เคย → กลุ่มอยากมีเครือข่ายด้านไหนมากที่สุด”

ภาพรวมการมีส่วนร่วม

6. ถ้ามองโดยรวมแล้ว สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านเพียงใด

3.10 การตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิควิธี ความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) ความสามารถในการเชื่อถือได้ (Dependability) และความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ข้อมูล (Conformability) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) ที่สะท้อนความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมกรการบริโภคเกินความจำเป็น ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) อันเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เพื่อยืนยันว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ระหว่างสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สังเกตน้ำเสียง ท่าที ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลระหว่างสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการสังเกตมาจดบันทึกความคิดความรู้สึกของผู้วิจัยภายหลังสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านี้มาช่วยยืนยันว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นั้น มีความสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งผู้วิจัยยังนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมเพื่อช่วยตรวจสอบอคติของผู้วิจัย และตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความถูกต้องตรงตามจริง (Peer debriefing)

2. ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) ผู้วิจัยให้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับบริบทของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากนั้นจึงอธิบายถึงกระบวนการเก็บข้อมูล การได้มาซึ่งข้อมูล และการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก (Thick description)

3. ความคงที่ของข้อมูล (Dependability) เป็นการตรวจสอบว่า หากเก็บข้อมูลใหม่ในบริบทเดียวกัน ผลการวิจัยจะยังคงมีความเหมือนเดิมหรือไม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามเทคนิคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การบันทึกกระบวนการ (Audit Trail) ผู้วิจัยได้บันทึกขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยไว้อย่างละเอียด ตั้งแต่การออกแบบการวิจัย การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการตีความผลการวิจัย ซึ่งทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่าข้อมูลมาจากไหน และใช้วิธีการใดในการจัดการกับข้อมูล

3.2 การกำหนดรหัสข้อมูลซ้ำ (Code-Recoding) ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสข้อมูลซ้ำหลังจากช่วงเวลาหนึ่ง (ประมาณ 1 สัปดาห์) โดยไม่ดูรหัสข้อมูลครั้งแรก เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง และความเสถียรของการตีความข้อมูล และยืนยันว่าไม่มีการตีความที่ผิดพลาดจากการใช้ข้อมูลเดิม

3.3 การตรวจสอบกับนักวิจัยอื่น (Peer Checking) ผู้วิจัยได้ให้นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนช่วยตรวจสอบการตีความข้อมูลเพื่อยืนยันความสอดคล้อง และความเสถียรในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ความเป็นกลาง (Conformability) ผู้วิจัยได้นำเสนอคำพูดของผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายอย่างละเอียด ประกอบผลการวิจัย โดยไม่ได้ตัดทอน หรือตัดแปลงจนความหมายบิดเบือนไป เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความเป็นกลาง อันจะส่งผลให้ผลการวิจัยไม่ถูกแทรกแซงด้วยอคติของนักวิจัยเอง และสะท้อนเสียงของผู้ให้ข้อมูลจริง ๆ

3.11 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยยื่นขอการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เมื่อโครงการวิจัยได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาแล้ว ผู้วิจัยติดต่อไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขอเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์

3. เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักตอบรับเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยขอหนังสือขอเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเพื่อส่งไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และทำการนัดหมายวันเวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ที่มีความเป็นส่วนตัวและเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง และได้รับข้อมูลกลับมาจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3.12 การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตบัณฑิตวิทยาลัย ทำหนังสือขอความร่วมมือเข้าร่วมการวิจัยไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 คน และผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักทราบวัตถุประสงค์ และตกลงเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายและทำการสัมภาษณ์

3.13 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็นหลัก หรือธีม (Thematic Analysis) เพื่อสกัดรูปแบบของแนวคิด หรือประเด็นหลัก (Theme) ที่สะท้อนถึงประสบการณ์ ความเข้าใจ หรือมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมุ่งเน้นการตีความเชิงความหมายมากกว่าการนับปริมาณข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization with Data) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลจากการถอดเสียงสัมภาษณ์ซ้ำหลายรอบ เพื่อให้เข้าใจบริบท และเริ่มจดบันทึกแนวคิดเบื้องต้นที่น่าสนใจ

2. การสร้างรหัสข้อมูลเบื้องต้น (Generating Initial Codes) ผู้วิจัยทำการระบุรหัสข้อมูล (Codes) จากข้อความที่สะท้อนถึงประเด็นสำคัญ โดยใช้วิธีแบบ Inductive ซึ่งเป็นการสกัดโค้ดจากเนื้อหาที่ปรากฏจริงในข้อมูล

3. การค้นหาประเด็นหลัก (Searching for Themes) ผู้วิจัยจัดกลุ่มรหัสที่มีความเกี่ยวข้องกันเข้าสู่ประเด็นหลัก หรือธีมเบื้องต้น เช่น “การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” “รูปแบบการมีส่วนร่วม” “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” ฯลฯ

4. การทบทวนธีม (Reviewing Themes) ผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องของแต่ละประเด็นหลัก หรือธีม กับข้อมูลดิบ และกับประเด็นอื่น ๆ เพื่อปรับปรุง และลดความซ้ำซ้อน

5. การตั้งชื่อ และนิยามประเด็นหลัก หรือธีม (Defining and Naming Themes) ผู้วิจัยกำหนดชื่อประเด็นหลัก หรือธีมให้ชัดเจน และอธิบายเนื้อหาของธีมนั้น ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนเนื้อหาที่แท้จริงจากข้อมูล

6. การจัดทำรายงานผล (Producing the Report) ผู้วิจัยเขียนผลการวิเคราะห์เชิงลึกของแต่ละประเด็นหลัก หรือธีม โดยใช้ข้อความจากผู้ให้ข้อมูลหลักมาสนับสนุน พร้อมตีความ และเชื่อมโยงกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คือ การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 7 ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตอนที่ 5 การประเมินโมเดลการวัด (Measurement model)

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอ และการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์แทนค่าสถิติ และอักษรย่อแทนความหมายต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

*	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
N	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean)
SD	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
SK	หมายถึง	ค่าความเบ้ (skewness)
KU	หมายถึง	ค่าความโด่ง (kurtosis)
χ^2	หมายถึง	ค่าสถิติไค-สแควร์ (chi-square)

<i>df</i>	หมายถึง	ค่าองศาเสรี (degree of freedom)
<i>p</i>	หมายถึง	ค่า p-value
KMO	หมายถึง	ค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (kaiser - mayer - olkin measure of sampling adequacy)
GFI	หมายถึง	goodness of fit index
AGFI	หมายถึง	adjusted goodness of fit index
NFI	หมายถึง	normed fit index
NNFI	หมายถึง	non-normed fit index
CFI	หมายถึง	Comparative fit index
RMR	หมายถึง	root mean square residual
SRMR	หมายถึง	standardized root mean square residual
RMSEA	หมายถึง	root mean square error of approximation
CR	หมายถึง	Construct reliability ความเชื่อมั่นองค์ประกอบ
AVE	หมายถึง	Average Variance Extracted ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้
R^2	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
SE	หมายถึง	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (standard error)
TE	หมายถึง	อิทธิพลโดยรวม (total effect)
DE	หมายถึง	อิทธิพลทางตรง (direct effect)
IE	หมายถึง	อิทธิพลทางอ้อม (indirect effect)

อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร

PARTI	หมายถึง	ตัวแปรแฝงการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
INS	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา
COM	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้ความร่วมมือของชุมชน
DEV	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้ผลผลิตจากการพัฒนา
INC	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้รายได้เพิ่มขึ้น
POLI	หมายถึง	ตัวแปรแฝงนโยบายภาครัฐ
PRC	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม
BUD	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคลในชุมชน

SUP	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การบริการวิชาการ
LAW	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา
NETW	หมายถึง	ตัวแปรแฝงการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ
STK	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
MKT	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การขายตลาด
CPT	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การมีส่วนร่วมของชุมชน
ALI	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้พันธมิตรเชิงกลยุทธ์
DEVL	หมายถึง	ตัวแปรแฝงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
REV	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การเพิ่มรายได้ในชุมชน
EMP	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การสร้างงาน
SKL	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การเพิ่มทักษะและความสามารถ
WIS	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
LEAR	หมายถึง	ตัวแปรแฝงการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ
TRN	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่
CUR	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม
ENT	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ
TEC	หมายถึง	ตัวแปรสังเกตได้การบริการวิชาการและเทคโนโลยี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนด้วยจำนวน และค่าร้อยละ ดังตารางที่

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	153	38.30
หญิง	237	59.30
ไม่ระบุ	10	2.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.30 เพศชาย ร้อยละ 38.30 และไม่ระบุ ร้อยละ 2.50 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในวิสาหกิจชุมชนที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านการผลิต การบริหาร และการตลาด การที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมสูงยิ่งสอดคล้องกับแนวโน้ม

งานวิจัยก่อนหน้าที่พบว่าผู้หญิงเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานชุมชน โดยเฉพาะในกิจการขนาดเล็กและวิสาหกิจครัวเรือน

ตารางที่ จำนวน และร้อยละของช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21 – 30 ปี	76	19.00
31 – 40 ปี	115	28.70
41 – 50 ปี	60	15.00
51 – 60 ปี	76	19.00
60 ปีขึ้นไป	43	10.80
ไม่ระบุ	30	7.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ แสดงช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดอยู่ในช่วงวัยทำงานตอนต้นถึงกลาง ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 28.70 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 21 – 30 ปี กับช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 19.00 และช่วงอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 15.00

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์และความมั่นคงในอาชีพ ข้อมูลนี้สะท้อนว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีการดึงดูดทั้งคนรุ่นใหม่ และวัยกลางคน ขณะที่กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปยังคงมีบทบาท แม้จะน้อยกว่า แต่สะท้อนความต่อเนื่องของการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ตารางที่ จำนวน และร้อยละของระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน

ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 ปี	209	52.30
2 - 3 ปี	77	19.30
3 - 5 ปี	105	26.30
6 - 7 ปี	21	5.30
9 -10 ปี	11	2.80
ไม่ระบุ	33	8.30
รวม	400	100.00

จากตารางที่ พบว่า ระยะเวลาในการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนมีความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เพิ่งเข้ามาไม่เกิน 1 ปี ร้อยละ 52.30 รองลงมา 3 – 5 ปี ร้อยละ 26.30 และ 2 – 3 ปี ร้อยละ 19.30 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบางส่วนเพิ่งเข้าร่วมในระยะสั้น ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเข้าร่วมมาอย่างยาวนาน สะท้อนถึงพลวัตของการพัฒนาเครือข่ายสมาชิก ความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แก่วิสาหกิจชุมชน และการผสมผสานประสบการณ์ระหว่างสมาชิกใหม่และเก่า ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ตารางที่ จำนวน และร้อยละของระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	18	4.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	43	10.75
อนุปริญญา/ปวส.	39	9.75
ปริญญาตรี	223	55.75
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	77	19.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.75 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 19.25 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 10.75 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนดึงดูดคนที่มีการศึกษาหลากหลายระดับ การมีบุคลากรที่มีการศึกษาสูง ช่วยเสริมศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการวางแผน ในขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับกลาง และพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญด้านการผลิตและแรงงาน

ตารางที่ จำนวน และร้อยละของอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	19	4.80
ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน	113	28.20
รับจ้าง/แรงงานทั่วไป	5	1.30
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	140	35.00
พนักงานเอกชน	80	20.00
อื่น ๆ	43	10.80
รวม	400	100.00

จากตารางที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบมีอาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำงานประจำ คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 35.00 รองลงมา ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 28.20 และพนักงานเอกชน ร้อยละ 20.00 ข้อมูลนี้สะท้อนว่าวิสาหกิจชุมชนมิใช่เพียงกิจกรรมหลักของชีวิต แต่ยังเป็นกิจกรรมเสริมที่ช่วยเพิ่มรายได้ และยังแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมจากคนหลายภาคส่วน ทั้งในระบบราชการ ภาคเอกชน และแรงงานอิสระ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์

ตารางที่ จำนวน และร้อยละของรายได้เฉลี่ย

รายได้เฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	53	13.25
10,000–20,000 บาท	176	44.00
20,001–30,000 บาท	57	14.25

มากกว่า 30,000 บาท	114	28.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ พบว่า พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงรายได้ระดับกลาง 10,000–20,000 บาท ร้อยละ 44.00 รองลงมา มากกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 28.50 และ 20,001–30,000 บาท ร้อยละ 14.25 ตามลำดับ

ข้อมูลนี้สะท้อนถึงการเข้ามาของแรงงานที่มีฐานะปานกลาง วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นทั้งช่องทางเสริมรายได้ และพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ขณะเดียวกันยังพบกลุ่มรายได้ต่ำ และรายได้สูงรวมอยู่ด้วย ซึ่งสะท้อนถึงการเปิดกว้างให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ด้วยสถิติพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าต่ำสุด (MIN) ค่าสูงสุด (MAX) ความเบ้ (SK) และความโด่ง (KU) ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	MIN	MAX	SK	KU
การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน						
การเพิ่มบทบาทขอสถาบันการศึกษา						
(INS)	3.52	0.84	0.45	5.94	-0.03	0.33
ความร่วมมือของชุมชน (COM)	3.47	0.8	1.1	5.84	0.03	0.02
ผลผลิตจากการพัฒนา (DEV)	3.49	0.84	0.99	5.8	0.04	0.05
รายได้เพิ่มขึ้น (INC)	3.48	0.78	1.34	5.9	0.15	0.11
นโยบายภาครัฐ						
กฎหมายและระเบียบการ (LAW)						
การสนับสนุนจากภาครัฐ (SUP)	3.48	0.82	0.94	5.63	0.02	-0.06
งบประมาณ (BUD)	3.49	0.83	0.57	5.63	-0.19	0.3
การหาตลาดรองรับและประกันราคา						
สินค้า (PRC)	3.51	0.83	1.16	5.59	-0.22	-0.24
การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ						
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (STK)						
การขยายตลาด (MKT)	3.52	0.82	0.93	5.79	-0.16	0.08
ความสามารถ/ศักยภาพเชิงเครือข่าย						
(CPT)	3.55	0.83	1.1	5.83	-0.06	-0.04
การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (ALI)	3.51	0.79	0.42	5.55	-0.14	0.02

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	MIN	MAX	SK	KU
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน						
การเพิ่มรายได้ในชุมชน (REV)	3.51	0.79	0.83	5.74	0.05	0.06
การสร้างงาน (EMP)	3.53	0.8	1.12	6.02	-0.15	0.1
การเพิ่มทักษะและความสามารถ (SKL)	3.54	0.87	1.45	5.92	0.2	-0.07
การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น (WIS)	3.49	0.81	1.44	5.81	0.07	-0.25
การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ						
การบริการวิชาการและเทคโนโลยี (TEC)	3.46	0.81	1.34	5.71	0.06	-0.18
การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ (ENT)	3.47	0.78	1.29	5.64	0.15	-0.22
การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม (CUR)	3.44	0.81	1.04	6.02	0.07	-0.33
การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่/การฝึกอบรม (TRN)	3.42	0.78	1.3	5.61	-0.03	-0.2

จากตารางที่ พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 20 ตัวแปรร้อยระหว่าง 3.42–3.55 (มาตรวัด 5 ระดับ) สะท้อนการรับรู้ “ระดับปานกลางค่อนข้างสูง” ของกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้้อยู่ระหว่าง 0.78–0.87 และเมื่อถัวเฉลี่ยเป็นรายมิติ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ราว 0.64–0.66 บ่งชี้การกระจายตัวปานกลาง และไม่พบความแปรปรวนสูงผิดปกติในมิติใดมิติหนึ่ง

พิจารณารายมิติ ตัวแปรแฝงที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X}$ 3.52, SD = 0.65) รองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ($\bar{X}$ = 3.51, SD = 0.65) ตามด้วย นโยบายภาครัฐ ($\bar{X}$ = 3.49, SD = 0.66) และการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X}$ = 3.49, SD = 0.66) ส่วน การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในบรรดามิติทั้งหมด ($\bar{X}$ = 3.45, SD = 0.64) สะท้อนว่า ประเด็นด้านการเรียนรู้/หลักสูตร/การถ่ายทอดองค์ความรู้อาจยังเป็นพื้นที่ที่ควรเร่งเสริม

เมื่อจัดอันดับรายตัวชี้วัด ค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ความสามารถ/ศักยภาพเชิงเครือข่าย ($\bar{X}$ = 3.55) การเพิ่มทักษะและความสามารถ ($\bar{X}$ = 3.54) การสร้างงาน ($\bar{X}$ = 3.53), การขยายตลาด ($\bar{X}$ = 3.52) และการเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.52) ขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่/การฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 3.42) รองลงมาคือ การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 3.44) การบริการวิชาการและเทคโนโลยี (TEC $\bar{X}$ = 3.46) การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ (ENT $\bar{X}$ = 3.47)

และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (STK $\bar{X} = 3.47$) ซึ่งย้ำประเด็นว่ามีติ “การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ” มีคะแนนต่ำกว่าองค์ประกอบอื่นเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาลักษณะการแจกแจงของข้อมูล พบว่า ค่า SK ของตัวชี้วัดทั้งหมดอยู่ในช่วงประมาณ -0.22 ถึง 0.20 และค่า KU ไกล่ศูนย์ (-0.33 ถึง 0.33) แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงเข้าใกล้โค้งปกติ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมต่อการนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อให้ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง แสดงดังตารางที่

จากตารางที่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 20 ตัวแปร 40 คู่ พบว่า ตัวแปรทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง .313 ถึง .578 ซึ่งไม่เกิน 0.80 และเมื่อพิจารณาผลการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะหรือไม่ พบว่า $\chi^2 = 3,853.41$, $df = 190$, $p < .001$ แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์มีความแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.962 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.700 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์ภายในต่อกัน

จึงสรุปได้ว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่มีโมเดลการวัด (measurement model) ซึ่งอาศัยหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ตัวแปรควรมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	INS	COM	DEV	INC	PRC	BUD	SUP	LAW	STK	MKT	CPT	ALI	TRN	CUR	ENT	TEC	REV	EMP	SKL	WIS
INS	1.000																			
COM	.533**	1.000																		
DEV	.551**	.527	1.000																	
INC	.523**	.529	.576	1.000																
PrC	.495**	.409	.454	.401	1.000															
BUD	.422**	.340	.421	.305	.552	1.000														
SUP	.496**	.477	.444	.385	.532	.528	1.000													
LAW	.435**	.371	.425	.366	.544	.505	.511	1.000												
STK	.426**	.381	.390	.403	.456	.415	.373	.433	1.000											
MKT	.483**	.471	.454	.392	.434	.426	.478	.392	.520	1.000										
CPT	.358**	.400	.392	.374	.424	.379	.375	.337	.479	.519	1.000									
ALI	.430**	.487	.504	.451	.436	.448	.474	.437	.543	.542	.510	1.000								
TRN	.378**	.383	.463	.387	.407	.381	.363	.335	.376	.388	.335	.423	1.000							
CUR	.462**	.374	.443	.361	.442	.441	.450	.426	.413	.466	.401	.421	.495	1.000						
ENT	.457**	.405	.435	.398	.463	.421	.481	.368	.425	.439	.397	.415	.560	.503	1.000					
TEC	.431**	.450	.495	.392	.479	.429	.478	.431	.408	.425	.387	.402	.510	.527	.578	1.000				
REV	.469**	.450	.428	.437	.422	.446	.434	.409	.408	.413	.418	.475	.401	.456	.434	.441	1.000			
EMP	.430**	.397	.411	.433	.402	.366	.421	.382	.393	.333	.332	.424	.420	.434	.449	.448	.494	1.000		
SKL	.447**	.470	.500	.441	.436	.392	.454	.398	.414	.365	.333	.440	.455	.418	.507	.479	.535	.536	1.000	
WIS	.370**	.368	.414	.364	.397	.373	.389	.380	.397	.313	.365	.371	.422	.410	.442	.436	.497	.498	.463	1.000

ค่า Bartlett's Test of Sphericity = 3,853.41, df = 190, p < .001 และค่า KMO = .962

การตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 16 ตัวแปร ด้วยสถิติ Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) ผลการตรวจสอบแสดงดังตารางที่ ตารางที่ การตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

ตัวแปรอิสระ	Tolerance	VIF
นโยบายภาครัฐ		
กฎหมายและระเบียบการ (LAW)	0.595	1.681
การสนับสนุนจากภาครัฐ (SUP)	0.527	1.897
งบประมาณ (BUD)	0.595	1.681
การหาดตลาดรองรับและประกันราคาสินค้า (PRC)	0.512	1.955
การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ		
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (STK)	0.552	1.812
การขยายตลาด (MKT)	0.529	1.890
ความสามารถ/ศักยภาพเชิงเครือข่าย (CPT)	0.596	1.677
การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (ALI)	0.509	1.966
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน		
การเพิ่มรายได้ในชุมชน (REV)	0.540	1.851
การสร้างงาน (EMP)	0.569	1.757
การเพิ่มทักษะและความสามารถ (SKL)	0.531	1.884
การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น (WIS)	0.599	1.671
การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ		
การบริการวิชาการและเทคโนโลยี (TEC)	0.515	1.772
การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ (ENT)	0.492	1.812
การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม (CUR)	0.552	2.032
การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่/การฝึกอบรม (TRN)	0.564	1.943

จากตารางที่ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Tolerance และ VIF ซึ่ง ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.492–0.599 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.671–2.032 ค่าดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Tolerance > 0.10 และ VIF < 10.00) ตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2016) แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวแปรไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ นั่นก็คือ ตัวแปรอิสระทั้งในปัจจัยนโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ มีความเหมาะสมที่จะนำไป

วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ได้อย่างเหมาะสม และยังสะท้อนว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างพอเหมาะ ไม่มีความสัมพันธ์มากจนทับซ้อน ส่งผลให้ผลการประมาณค่าของโมเดลผิดพลาดไปจากความเป็นจริง

ตอนที่ 5 การประเมินโมเดลการวัด (measurement model)

สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด (measurement model) ซึ่งเป็นโมเดลที่ใช้ตัวแปรสังเกตได้ เพื่อวัดตัวแปรแฝง โดยผู้วิจัยพิจารณาประสิทธิภาพของโมเดลการวัดโดยพิจารณาจากความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ในส่วนของความตรง ผู้วิจัยพิจารณาจากน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน (standardized factor loading) และส่วนของความเที่ยงพิจารณาจากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R^2), Construct Reliability (CR) และ Average Variance Extracted (AVE)

โมเดลการวัดเป็นโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้กับตัวแปรแฝง ตัวแปรแฝงในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ผลการวิเคราะห์แสดงดังต่อไปนี้

การตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด พบว่า $\chi^2 = 174.426$, $df = 160$, $p = 0.206$, GFI = 0.958, AGFI = 0.945, NFI = 0.956, NNFI = 0.995, CFI = 0.996, RMR = 0.017, SRMR = 0.026 และ RMSEA = 0.015 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.667 - 0.762 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 12 และภาพที่ 7

ตารางที่ 7 เถลถายในการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติ/ดัชนี	เกณฑ์พิจารณาความสอดคล้อง	ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์
ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Chi-square/df)	น้อยกว่า 4.00	1.090
ค่าสถิติไค-สแควร์: χ^2	ค่า $p > .05$	.206
GFI, AGFI	มากกว่า 0.90	0.958, 0.945
NFI, NNFI, CFI	มากกว่า 0.90	0.956, 0.995, 0.996
RMR, SRMR, RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.017, 0.026, 0.015

ตารางที่ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	CR	AVE
	λ (SE)	Std. λ				
การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน					0.824	0.539
การเพิ่มบทบาทขอ	0.970	0.740	13.295**	0.548		
สถาบันการศึกษา (INS)	(0.073)					
ความร่วมมือของชุมชน (COM)	0.930 (0.068)	0.719	13.736**	0.517		
ผลผลิตจากการพัฒนา (DEV)	1.038 (0.071)	0.762	14.554**	0.58		
รายได้เพิ่มขึ้น (INC)	0.902 (0.066)	0.716	13.668**	0.512		
นโยบายภาครัฐ					0.818	0.529
กฎหมายและระเบียบการ (LAW)	0.903 (0.067)	0.699	13.505**	0.489		
การสนับสนุนจากภาครัฐ (SUP)	1.067 (0.081)	0.738	13.221**	0.544		
งบประมาณ (BUD)	1.044 (0.081)	0.714	12.847**	0.51		
การหาตลาดรองรับและประกัน	1.107	0.755	13.505**	0.571		
ราคาสินค้า (PRC)	(0.082)					
การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ					0.812	0.519
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (STK)	0.962 (0.070)	0.760	13.692**	0.577		
การขยายตลาด (MKT)	0.927 (0.072)	0.673	12.952**	0.453		
ความสามารถ/ศักยภาพเชิง	1.000	0.737	14.254**	0.543		
เครือข่าย (CPT)	(0.070)					
การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์	0.962	0.71	13.692**	0.504		
(ALI)	(0.070)					
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน					0.802	0.504
การเพิ่มรายได้ในชุมชน (REV)	1.055 (0.085)	0.667	12.422**	0.445		
การสร้างงาน (EMP)	1.186 (0.094)	0.741	12.660**	0.549		
การเพิ่มทักษะและความสามารถ	1.038 (0.085)	0.705	12.147**	0.497		
(SKL)						
การเพิ่มมูลค่า/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1.055 (0.085)	0.725	12.422**	0.525		
(WIS)						

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	CR	AVE
	λ (SE)	Std. λ				
การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ					0.818	1.530
การบริการวิชาการและ เทคโนโลยี (TEC)	1.116 (0.083)	0.751	13.464**	0.564		
การส่งเสริมและพัฒนา ผู้ประกอบการ (ENT)	0.975 (0.066)	0.755	14.665**	0.571		
การจัดทำหลักสูตรและการ ฝึกอบรม (CUR)	0.943 (0.069)	0.707	13.689**	0.500		
การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่/การ ฝึกอบรม (TRN)	0.896 (0.067)	0.696	13.464**	0.485		

** $p < .01$

จากตารางที่ พบว่า ตัวชี้วัดทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภายในแต่ละมิติพบลำดับความเด่นชัดดังนี้

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลผลิตจากการพัฒนามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดรองลงมาคือ ความร่วมมือของชุมชน และรายได้เพิ่มขึ้น

นโยบายภาครัฐ การหาตลาดรองรับและประกันราคาสินค้ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดรองลงมา การสนับสนุนจากภาครัฐ และงบประมาณ

การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การขยายตลาดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความสามารถ/ศักยภาพเชิงเครือข่าย

การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม ตามด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การเพิ่มทักษะและความสามารถมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดรองลงมา รองลงมา การเพิ่มรายได้ในชุมชน และการสร้างงาน

ด้านคุณภาพการวัด ค่าความเชื่อมั่นรวม (CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่อธิบายได้ (AVE) อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ทุกมิติ การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (CR=0.824, AVE=0.539) นโยบายภาครัฐ (CR=0.818, AVE=0.529) การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (CR=0.812, AVE=0.519) การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (CR=0.818, AVE=0.530) และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (CR=0.802, AVE=0.504)

จึงสรุปได้ว่าโมเดลการวัดมีทั้งความเที่ยง (reliability) และความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) อยู่ในระดับเหมาะสม

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้แก่ คุณลักษณะสถานศึกษาที่เอื้อต่อการทำวิจัย การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 174.426$, $df = 160$, ค่า $p > .260$, GFI = 0.958, AGFI = 0.945, NFI = 0.956, NNFI = 0.995, CFI = 0.996, RMR = 0.017, SRMR = 0.026 และ RMSEA = 0.015 จากค่าสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าค่า p มีค่ามากพอที่จะยอมรับสมมติฐาน ($p > .05$) ดัชนีต่าง ๆ ผ่านเกณฑ์ในการพิจารณาดังตารางที่

จึงสรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ ค่าดัชนี และค่าสถิติในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

ค่าดัชนี	ค่าสถิติ	เกณฑ์ในการพิจารณา	ผลการพิจารณา
p -value	< .001	มากกว่า 0.05	ผ่านเกณฑ์
GFI	0.958	มากกว่า 0.90	ผ่านเกณฑ์
AGFI	0.945	มากกว่า 0.90	ผ่านเกณฑ์
NFI	0.956	มากกว่า 0.90	ผ่านเกณฑ์
NNFI	0.995	มากกว่า 0.90	ผ่านเกณฑ์
CFI	0.996	มากกว่า 0.90	ผ่านเกณฑ์
RMR	0.017	น้อยกว่า 0.05	ผ่านเกณฑ์
SRMR	0.026	น้อยกว่า 0.05	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.015	น้อยกว่า 0.05	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลในรูปคะแนนดิบ ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน

	เส้นอิทธิพล	b	SE	β	t	p-value
นโยบายภาครัฐ	→ การมีส่วนร่วมของสถาบัน การศึกษาในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	0.140	0.103	0.142	1.360	.174
การสร้างเครือข่าย ทางธุรกิจ	→ การมีส่วนร่วมของสถาบัน การศึกษาในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	0.359	0.103	0.337**	3.497	< .001
การเรียนรู้และ พัฒนาทักษะ	→ การมีส่วนร่วมของสถาบัน การศึกษาในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	0.090	0.124	0.088	0.726	.468
การพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	→ การมีส่วนร่วมของสถาบัน การศึกษาในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	0.411	0.128	0.380**	3.211	.001
นโยบายภาครัฐ	→ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ	0.745	0.065	0.805**	11.451	< .001
นโยบายภาครัฐ	→ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ	0.501	0.097	0.516**	5.141	< .001
นโยบายภาครัฐ	→ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	0.459	0.095	0.503**	4.832	< .001
การสร้างเครือข่าย ทางธุรกิจ	→ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ	0.377	0.103	0.360**	3.667	< .001
การสร้างเครือข่าย ทางธุรกิจ	→ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	0.348	0.100	0.354**	3.466	< .001

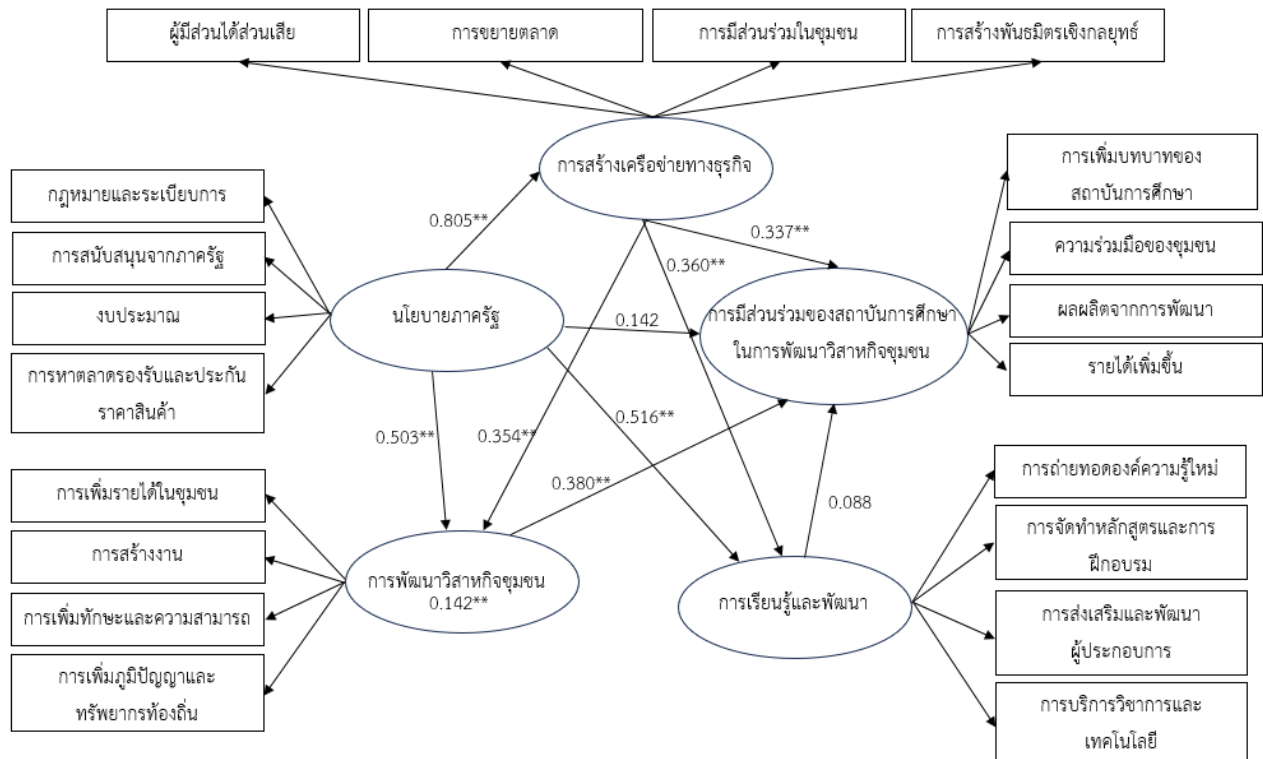
จากตารางที่ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\beta = 0.380$, $p < .001$) และการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ($\beta = 0.337$, $p < .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ร้อยละ 76.40 ($R^2 = 0.764$)

ส่วนนโยบายภาครัฐ และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\beta = 0.142$, $p = .174$; $\beta = 0.088$, $p = .468$)

นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ($\beta = 0.805, p < .001$) และมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ($\beta = 0.516, p < .001$) รวมทั้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\beta = 0.503, p < .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ($\beta = 0.360, p < .001$) และมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ($\beta = 0.354, p < .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงดังภาพที่

ภาพที่ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่า นโยบายภาครัฐมีบทบาทเชิงระบบ โดยขับเคลื่อนผ่านการเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การยกระดับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสองมิติหลังคือการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การเพิ่มพูนการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่กิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพียงลำพังยังไม่เพียงพอต่อการเพิ่มการมีส่วนร่วม หากไม่ผสมผสานเข้ากับโครงสร้างความร่วมมือและฐานกิจการของชุมชน

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 9 สมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยแสดงดังตารางที่

สมมติฐานการวิจัย	รายละเอียด	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1	นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2	การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3	การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4	การเรียนรู้และพัฒนาทักษะมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 5	นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 6	นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 7	นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 8	การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ	เป็นไปตามสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 9	การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	เป็นไปตามสมมติฐาน

จากตารางที่ พบว่า การทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 7 สมมติฐาน ส่วนที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 1 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และสมมติฐานที่ 4 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือประธานกลุ่ม หรือส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วม และแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

กระบวนการวิเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic Analysis) ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization with Data)
2. การสร้างรหัสข้อมูลเบื้องต้น (Generating Initial Codes)
3. การค้นหาประเด็นหลักหรือธีม (Searching for Themes)
4. การทบทวนประเด็นหลักหรือธีม (Reviewing Themes)
5. การตั้งชื่อ และนิยามประเด็นหลักหรือธีม (Defining and Naming Themes)
6. การจัดทำรายงานผล (Producing the Report)

การวิเคราะห์ประเด็นหลักนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความ และอธิบาย อีกทั้งเพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสาเหตุ หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นหลักที่ 1 บทบาทสถาบันการศึกษาในการยกระดับ (Education as Enabler)

สถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นตัวเร่งกำลังความรู้และนวัตกรรมของฐานราก ผ่านการถ่ายทอดทักษะเชิงเทคนิค การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาดดิจิทัล บทบาทไม่ได้จำกัดแค่การสอน แต่รวมถึงการเป็นพี่เลี้ยงด้านมาตรฐาน คุณภาพ และทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อเชื่อมความรู้วิชาการกับบริบทชุมชน การยกระดับจึงเกิดขึ้นจริง และต่อเนื่อง ผลคือชุมชนสามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าและเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นย่อยที่ 1 มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ “ตัวเร่งกำลัง” ทั้งความรู้ ทักษะ และการเข้าถึงระบบทางการ (กฎหมาย/ลิขสิทธิ์/นิติบุคคล) จนชุมชนแปลงองค์ความรู้เป็นผลผลิตที่จับต้องได้

ประเด็นย่อยที่ 2 ถ่ายทอด-หนุนผลิตภัณฑ์-พี่เลี้ยงกฎหมาย

“เราได้จากสถาบันศึกษาค่อนข้างเยอะ...เรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์ การอ่านแพ็คเกจจิ้ง การตลาด”

“เรื่องของการพัฒนา...ด้านไอที ด้านแพ็คเกจจิ้ง...ต้องอาศัยทั้งมหาลัยแน่นอน”

“เรานำไปจดเป็นลิขสิทธิ์ของกลุ่ม...แบรนด์ก็ได้จากสถาบันการศึกษา”

“ชี้ช่องทาง...การจดวิสาหกิจเป็นนิติบุคคล การจดลิขสิทธิ์ไปช่องทางไหน”

“นักศึกษาที่เฉพาะด้านเรื่องนี้มาหนุนเสริมให้สมาชิกวิสาหกิจเรา”

บทบาทไม่ใช่แค่ “ถ่ายทอด” แต่คือ “ร่วมสร้าง” (co-creation) ที่ลดความเสี่ยงและต้นทุนความรู้ของชุมชน ทำให้การเข้าสู่ระบบนิติ-ตลาดเกิดขึ้นจริง

สรุป ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเปลี่ยน “ความรู้” ให้เป็น “ศักยภาพแข่งขัน” ที่จับต้องได้ เครื่องมือสำคัญคือการหนุนเชิงปฏิบัติ เช่น การออกแบบ บัญชี ภาษี และการคุ้มครองสิทธิ บทบาทสถาบันจึงควรถูกทำให้เป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่ใช่โครงการระยะสั้น สุดท้าย ชุมชนยืนได้ด้วยตนเองมากขึ้นและลดความเสี่ยงเชิงธุรกิจ.

ประเด็นหลักที่ 2 เครือข่ายและบูรณาการพหุภาคี (Multi-actor Integration)

ความก้าวหน้าของวิสาหกิจชุมชนไม่อาจเกิดจากฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยเครือข่าย เขต-กระทรวง-มหาวิทยาลัย-เอกชน-ภาคประชาสังคม การบูรณาการช่วยแบ่งปันทรัพยากร เปิดทางสู่ตลาด/ทุน และเพิ่มความชอบธรรมของการพัฒนา นักศึกษาทำหน้าที่เป็นแรงงานความรู้เชื่อมงานวิชาการกับภาคสนาม ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดเร็วและแพร่กระจายได้กว้าง

ประเด็นย่อยที่ 1 ความก้าวหน้าขับเคลื่อนด้วยเครือข่าย เขต-กระทรวง-มหาวิทยาลัย-ธนาคาร-เครือข่ายนักศึกษา/ภาคประชาสังคม

“เราได้รับจากสำนักงานเขต...กับกระทรวงด้วย อย่างเช่นกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม”

“ลำพังวิสาหกิจ ขาดเดียวไปไม่ได้ ถ้าไม่บูรณาการกับหน่วยงานทั้งหลายเหล่านี้”

“สถาบันการศึกษาเองมีนักศึกษาที่เฉพาะด้านเรื่องนี้มาหนุนเสริม...”

“เครือข่าย SEE Thailand...ทำเวิร์กช็อปการทำยาตาม...ที่ทำเนียบรัฐบาล”

“ธนาคารออมสิน...โครงการยุวพัฒน์ถิ่น...ช่วยเปิดพื้นที่ตลาด/บูธ”

โมเดลเครือข่ายคล้าย quadruple helix ช่วยลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร สร้างความน่าเชื่อถือ และต่อคิวโอกาสตลาด/ทุนได้เร็วขึ้น

สรุป โครงข่ายความร่วมมือคือทุนโครงสร้างที่ลดต้นทุนธุรกรรมและเร่งการเข้าถึงโอกาส บทบาทมหาวิทยาลัยในฐานะ “ตัวเชื่อม” ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทำงานเป็นระบบเดียว เมื่อมีแพลตฟอร์มบูรณาการที่ชัดเจน ผลลัพธ์ของชุมชนจะมีเสถียรภาพมากขึ้นการคงอยู่ของเครือข่ายสำคัญพอ ๆ กับความรู้ที่ถ่ายทอด

ประเด็นหลักที่ 3 ช่องว่างเชิงนโยบายและการรับรู้ (Policy-Practice Gap)

แม้นโยบายรัฐเอื้อต่อวิสาหกิจชุมชน แต่ข้อเท็จจริงหน่วยงานยังสะดุดที่ความเข้าใจภาษา บัญชี และขั้นตอนทางการ ความกลัวต้นทุนกำกับ (เช่น VAT/รายงานรายเดือน) ทำให้ผู้ประกอบการลังเลที่จะเข้าสู่ระบบ การสื่อสารนโยบายยังไม่ “แปลภาษา” ให้เป็นภาษาชาวบ้านและเครื่องมือใช้งานจริง จึงเกิดช่องว่างระหว่าง “นโยบายที่ดี” กับ “การปฏิบัติได้จริง”

ประเด็นย่อยที่ 1 นโยบายเอื้อ แต่ความกลัว-ความไม่เข้าใจภาษา/บัญชี/ขั้นตอน เป็นคอขวด; ความต่อเนื่องนโยบายและการเข้าถึงบริการรัฐยังสะดุด

“พี่น้องยังกลัวว่าต้องเสียภาษี...ขาดความรู้ความเข้าใจ”

“วิสาหกิจรายได้ไม่เกินล้าน 8 ไม่ต้องเสียภาษี...แต่อยากให้ช่วยทำบัญชีให้เป็นระบบ”

“ศูนย์ดิจิทัลชุมชน...ถูกยกเลิก ทั้งที่ช่วยเด็กด้อยโอกาสได้มาก”

“พอรับงานรัฐ 2 ล้าน...ต้องจดแหวด รายงานการเงินทุกเดือน”

(ตัวอย่างนอกผลิตภัณฑ์แต่สะท้อน mindset สิทธิ/การประสานงาน) “บัตรประชาชนใบเดียวรักษาที่ไหนก็ได้...แต่ในทางปฏิบัติยังไม่จริง”

ต้องมี “ตัวกลางเชิงนโยบาย” แปลภาษานิติ-ภาษีให้เป็นภาษาชาวบ้าน และสร้างระบบที่เลี้ยงบัญชี/ภาษีต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมครั้งคราว

สรุป ต้องมีตัวกลางเชิงนโยบาย-การเงิน-บัญชีที่ให้คำปรึกษาต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมครั้งเดียว Policy literacy และคลินิกให้คำปรึกษารายเดือนคือคั่นโยกลดความกลัวและต้นทุนกำกับ เมื่อผู้เล่นเข้าใจสิทธิและภาระระบบทางการจะกลายเป็นเสาหลัก ไม่ใช่อุปสรรค การปิดช่องว่างนี้ทำให้มาตรการรัฐสัมฤทธิ์ผลและขยายตัวได้จริง

ประเด็นหลักที่ 4 ผลลัพธ์-อัตลักษณ์-นวัตกรรม (Identity & Innovation Outcomes)

ชุมชนพัฒนาสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น สารปรับปรุงดินจากเศษอาหาร-กากกาแฟ และยาตมสูตรเฉพาะ การต่อยอดนวัตกรรมทั้งเชิงกระบวนการ (มาตรฐาน/แลบ) และเชิงผลิตภัณฑ์ (กิมมิก/แบรนด์) ทำให้เกิดความต่างที่มีความหมาย เรื่องเล่าและกิมมิกเชื่อมความเชื่อร่วมสมัยกับรากวัฒนธรรม สร้างการจดจำในตลาด อัตลักษณ์ที่ชัดช่วยยืดอายุสินค้าและขยายฐานลูกค้า.

ประเด็นย่อยที่ 1 เกิดผลผลิตชัด—made in Bangkok, อินทรีย์/รีไซเคิล, สูตรเฉพาะ+กิมมิก, การต่อยอดเป็นเครื่องมือ

“มีสินค้าที่เป็น Made in Bangkok...สารปรับปรุงดินจากเศษอาหาร+กากกาแฟ”

“แจกให้ใช้ฟรี...ตอนนี้ไม่พอขาย...กำลังคิดต่อยอดทำเครื่องให้เป็นผง”

“สบู่สมุนไพร...ปรับสูตรให้ผ่านแลบ”

“ยาตมสูตรเฉพาะ...แมวมงคล/พวงกุญแจ—กิมมิกเข้ากับสายมู”

“เราทำกินเอง สร้างอัตลักษณ์...ลูกค้าติดใจ/มีออเดอร์หลักร้อย”

“เรื่องเล่าผลิตภัณฑ์” + “กิมมิกท้องถิ่น” = ตัวเร่งทุนทางสังคม/ความภูมิใจ และเป็น differentiatorทางการตลาด

สรุป ผลลัพธ์ที่เด่นชัดคือ “ความภูมิใจ” + “ความสามารถแข่งขัน” ที่เสริมแรงซึ่งกันและกันมามาตรฐานคุณภาพและการคุ้มครองสิทธิทำให้ความต่างกลายเป็นมูลค่า การสื่อสารแบรนด์ที่เล่าได้ ทำให้สินค้าท้องถิ่นยืนในตลาดเมืองได้จริง อัตลักษณ์จึงเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ ไม่ใช่เพียงภาพลักษณ์.

ประเด็นหลักที่ 5 คนรุ่นใหม่-แรงบันดาลใจ-การเรียนรู้ (Youth & Inspiration)

การมีส่วนร่วมของนักศึกษาและเยาวชนเพิ่มพลังสร้างสรรค์และความเร็วในการทดลอง-เรียนรู้ โมเดล “รุ่นพี่-รุ่นน้อง” เชื่อมภูมิปัญญารุ่นเก่ากับเครื่องมือยุคใหม่ เช่น การออกแบบดิจิทัล/AI เวิร์กช็อปและพื้นที่ลงมือจริงทำให้ความรู้กลายเป็นประสบการณ์และแรงจูงใจ เมื่อเยาวชนเห็นผลลัพธ์เร็ว การมีส่วนร่วมจะยั่งยืน

ประเด็นย่อยที่ 1 เยาวชน/นักศึกษาเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ สร้างคลื่นพลังใหม่ เชื่อมภูมิปัญญารุ่นเก่ากับเทคโนโลยี (ถึงขั้นเสนอ “AI กับชีวิตประจำวัน”)

“คนรุ่นใหม่เริ่มทยอยเข้ามา... นักศึกษามาหนุนเสริม”

“เวิร์กช็อปที่ทำเนียบรัฐบาล... สอนชั่วโมงเดียวหมดเกลี้ยง”

“อยากให้มี ‘AI กับชีวิตประจำวัน’... เริ่มจากแรงบันดาลใจ”

“ทำงานแบบรุ่นพี่-รุ่นน้อง... คนแก่ผลิตตัวยาว คนรุ่นใหม่ออกแบบ/ตลาด”

“สมาชิกประมาณ 40 กว่าคน... ขยายด้วยเครือข่ายนักศึกษา/อาสาสมัคร”

การสืบทอด-ต่อยอดเกิดจริงเมื่อมีบทบาทให้ “ลงมือทำ” และเห็นผลเร็ว (เวิร์กช็อป/ขายจริง) → สร้างแรงจูงใจยั่งยืน

สรุป การบริหารความรู้ข้ามรุ่นทำให้การพัฒนาไม่สะดุดและต่อเนื่อง การออกแบบบทบาทให้เยาวชน “ได้ทำจริง” คือหัวใจของการรักษาโมเมนตัม ผลที่ตามมาคือทุนมนุษย์ของชุมชนหนาแน่นขึ้นและพร้อมต่อยอด พลักรุ่นใหม่จึงเป็นตัวแปรเชิงยุทธศาสตร์ ไม่ใช่เพียงกำลังเสริม.

ประเด็นหลักที่ 6 โครงสร้างตลาดและช่องทางจำหน่าย (Market Access & Platforms)

ตลาดยังเป็นคอขวดหลัก—ฟิงอีเวนต์/บูธ และล้งเลต่อแพลตฟอร์มที่กินมาร์จิ้นสูง ความต้องการแพลตฟอร์มไทยสะท้อนโจทย์เรื่องต้นทุนธุรกรรม การจ่ายเงินไว และการมองเห็นแบรนด์ท้องถิ่น งานรัฐช่วยเปิดดีมานด์แต่ตามมาด้วยภาระกำกับที่ต้องบริหาร การผสมผสานช่องทางออฟไลน์คุณภาพกับออนไลน์ต้นทุนต่ำคือคำตอบเชิงระบบ.

ประเด็นย่อยที่ 1 การเข้าตลาดยังฟิง event/bazaar; ไม่อยากเสียมาร์จิ้นให้แพลตฟอร์มใหญ่ จึงฝืนแพลตฟอร์มไทยรับงานรัฐได้แต่มีภาระกำกับ (VAT/รายงาน)

“อยากให้รัฐบาลสนับสนุนสนามจริงจัง... ไม่มีอีเวนต์แล้วขายยาก”

“ไม่เข้า 7-11 หรือแพลตฟอร์มใหญ่... เสียขายรายได้ที่หายไป”

“อยากได้แพลตฟอร์มที่เป็นของคนไทย... รายได้หมุนอยู่ในประเทศ”

“รับงานกับหน่วยงานรัฐ 2 ล้าน... ต้องจด VAT รายงานรายเดือน”

“ช่องทางออนไลน์พอมี...แต่อยากเพิ่มที่ยั่งยืน/ค่าธรรมเนียมน้อย”

“ตลาด” คือจุดคอขวดเท่า ๆ กับ “ความรู้” → ต้องพัฒนาช่องทางขายที่ต้นทุนธุรกรรมต่ำและต่อเนื่อง (ทั้งออฟไลน์คุณภาพและออนไลน์ของไทย)

สรุป หากแก้ “ช่องทางขาย” ได้ ความรู้และอัตลักษณ์ที่สร้างไว้จะเปลี่ยนเป็นรายได้มั่นคง แพลตฟอร์มที่เป็นมิตรต่อวิสาหกิจ (ค่าธรรมเนียมต่ำ/ชำระไว/การมองเห็นสูง) จะเร่งการเติบโต การจัดพอร์ตช่องทางที่หลากหลายลดความเสี่ยงตามวัฏจักรอีเวนต์ ตลาดที่ดีคือโครงสร้างรองรับการยั่งยืน ไม่ใช่เวทีชั่วคราว.

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Design) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นหลัก โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ (Explanatory Sequential Design) เพื่ออธิบาย และขยายความ รวมไปถึงทำความเข้าใจผลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Design) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นหลัก โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ (Explanatory Sequential Design) เพื่ออธิบาย และขยายความ รวมไปถึงทำความเข้าใจผลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร
2. ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร หรือไม่ อย่างไร
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ในการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีสมมติฐานการวิจัยหลัก 9 สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 2 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 4 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 5 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 6 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 7 นโยบายภาครัฐมีอิทธิพลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 8 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

สมมติฐานที่ 9 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยประชากรทั้งหมดต้องมีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม หรือการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิก และผู้นำของวิสาหกิจชุมชน ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ ผลิตสินค้า และเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจในพื้นที่ศึกษา จำนวน 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งตามตำแหน่งบทบาท เช่น ผู้นำกลุ่ม สมาชิกทั่วไป และผู้ประกอบการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ที่พัฒนาตามนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร ประกอบด้วย 3 ตอนหลัก

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นโยบายภาครัฐ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ

1. ที่ผ่านมา กลุ่มของท่านเคยได้รับการอบรมหรือบริการวิชาการจากสถาบันการศึกษาบ้าง หรือไม่ อย่างไร
2. มีเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ จากสถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยกลุ่มบ้างหรือไม่ อย่างไร
3. สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสได้พัฒนาทักษะ หรือความรู้จากสถาบันการศึกษาไหมบ้างหรือไม่ อย่างไร
4. สถาบันการศึกษาเคยช่วยวิจัย หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการให้กับกลุ่มหรือไม่ อย่างไร
5. สถาบันการศึกษาเคยช่วยเปิดโอกาสให้กลุ่มเชื่อมโยงตลาดหรือพันธมิตรใหม่ ๆ บ้างหรือไม่ อย่างไร
6. ถ้ามองโดยรวมแล้ว สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านเพียงใด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรง (Validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยพิจารณาจากความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ของแต่ละมิติ/สเกลของแบบสอบถามด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พร้อมทั้งพิจารณาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected Item–Total Correlation: CITC)

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยโครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยเคารพสิทธิ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดรวมไปถึงลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยให้น้อยที่สุด และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้การรายงานผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวม ไม่บิดเบือนไปจากความจริง และไม่กระทำการใดๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือวิสาหกิจชุมชน และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยประสานกับตัวแทนของวิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงตัวแทนของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้พร้อม และเพียงพอสำหรับกลุ่มตัวอย่าง
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทาง Social Media
5. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจหาความสมบูรณ์ในการตอบ ได้แบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำข้อมูลดังกล่าวมาลงรหัส และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ และค่าโด่ง
3. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อให้ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป
4. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) เพื่อประเมินความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร
5. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีค่าควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood: ML)

วิจัยเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic Analysis) ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization with Data)
2. การสร้างรหัสข้อมูลเบื้องต้น (Generating Initial Codes)
3. การค้นหาประเด็นหลักหรือธีม (Searching for Themes)
4. การทบทวนประเด็นหลักหรือธีม (Reviewing Themes)
5. การตั้งชื่อ และนิยามประเด็นหลักหรือธีม (Defining and Naming Themes)
6. การจัดทำรายงานผล (Producing the Report)

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.30 เพศชาย ร้อยละ 38.30 และไม่ระบุ ร้อยละ 2.50 กลุ่มอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดอยู่ในช่วงวัยทำงานตอนต้นถึงกลาง ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 28.70 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 21 – 30 ปี กับช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 19.00 และช่วงอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 15.00 ระยะเวลาในการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนมีความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เพิ่งเข้ามาไม่เกิน 1 ปี ร้อยละ 52.30 รองลงมา 3 – 5 ปี ร้อยละ 26.30 และ 2 – 3 ปี ร้อยละ 19.30 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.75 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 19.25 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 10.75 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำงานประจำ คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 35.00 รองลงมา ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 28.20 และพนักงานเอกชน ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในระดับกลาง 10,000–20,000 บาท ร้อยละ 44.00 รองลงมา มากกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 28.50 และ 20,001–30,000 บาท ร้อยละ 14.25 ตามลำดับ

สำหรับการนำเสนอสรุปผลการวิจัยผู้วิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร

รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ดุสิตมีลักษณะเป็นแบบบูรณาการ (Integrated Model) ที่ผสมผสานบทบาทการถ่ายทอดความรู้ การสร้างเครือข่าย และการเชื่อมโยงนโยบาย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านนโยบาย ได้แก่ นโยบายภาครัฐไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ส่วนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสถาบันการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการสนับสนุนเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญข้อจำกัดด้านกฎหมาย ภาษี และการเข้าถึงตลาด จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย และภาคีเครือข่ายสามารถทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายออกเป็น 2 ส่วน 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายระดับมหภาค และ 2) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติสำหรับมหาวิทยาลัยและชุมชน

ข้อเสนอเชิงนโยบายระดับมหภาค (Policy Implications)

1. สถาบันการศึกษาเป็นกลไกหลักของนโยบายชุมชน

ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยืนยันตรงกันว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับวิสาหกิจชุมชน ทั้งในมิติการเพิ่มทักษะ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดการเชิงธุรกิจ แต่ปัจจุบัน บทบาทดังกล่าวยังคงขึ้นอยู่กับโครงการหรือบุคคล มากกว่ากลไกเชิงโครงสร้างของรัฐ ดังนั้น ภาครัฐควรกำหนดบทบาทของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยให้เป็น Community Anchor Institution อย่างเป็นทางการ โดยบรรจุภารกิจด้านการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปกับการเรียนการสอนและการวิจัย พร้อมวางระบบงบประมาณที่ต่อเนื่องและตัวชี้วัดความสำเร็จในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยจะสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกหลักของนโยบายพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง และช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตได้อย่างยั่งยืน

2. การสื่อสารและปรับนโยบายให้ง่ายต่อการเข้าถึง

ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับข้อกำหนด ภาษี และการจัดทำบัญชี ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นภาระมากกว่าประโยชน์ ส่งผลให้หลายกลุ่มหลีกเลี่ยงการจดทะเบียนวิสาหกิจ ทั้งที่นโยบายของรัฐมีมาตรการยกเว้นและสิทธิประโยชน์ที่ช่วยสนับสนุนได้อย่างชัดเจน ปัญหาหลักจึงอยู่ที่การสื่อสารที่ซับซ้อนและไม่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ภาครัฐควรพัฒนา Policy Literacy Program ที่ถ่ายทอดนโยบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่านคู่มือแบบ Step-by-Step เวิร์กช็อปในพื้นที่ และแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้งานได้ง่ายสะดวก นอกจากนี้ควรมีการปรับโครงสร้างกฎระเบียบ เช่น บัญชีอย่างง่าย และการยกเว้นภาษีรายได้ขนาดเล็ก เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงนโยบายและมั่นใจที่จะเข้าระบบอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. สร้างแพลตฟอร์มตลาดท้องถิ่นถาวร

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่าการเข้าถึงตลาดมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มรายได้ของชุมชน ขณะที่ข้อมูลภาคสนามยืนยันว่าชุมชนมักเสียต้นทุนสูงในการใช้แพลตฟอร์มเชิงพาณิชย์และขาดเวทีจำหน่ายถาวร ภาครัฐควรลงทุนสร้าง Digital Platform แบบไทย ที่เน้นการจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะ มีระบบชำระเงินที่ปลอดภัย ค่าธรรมเนียมต่ำ และการเชื่อมโยงกับบริการด้านโลจิสติกส์ควบคู่กัน นอกจากนี้ ควรจัดตั้ง Community Fair ถาวรในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนมีเวทีการขายที่ต่อเนื่อง ไม่ต้องพึ่งพาเพียงงานอีเวนต์รายปี หากข้อเสนอนี้เกิดขึ้นจริง จะช่วยลดความเสี่ยงทางธุรกิจ เพิ่มโอกาสการขาย และสร้างความมั่นคงด้านตลาดให้กับวิสาหกิจชุมชน

4. ผลักดันมาตรฐานและสิทธิชุมชนสู่ระดับสากล

งานวิจัยเชิงคุณภาพสะท้อนว่าหลายชุมชนสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ แต่กลับไม่สามารถเข้าสู่ตลาดสากลเนื่องจากขาดการรับรองมาตรฐาน เช่น GI, Organic, หรือ Fair Trade การขาดมาตรฐานเหล่านี้ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ภาครัฐควรเร่งจัดตั้งกองทุนวิจัยและพัฒนาเพื่อการขึ้นทะเบียนมาตรฐานเหล่านี้ โดยใช้รูปแบบ Co-research Fund ที่นักวิชาการ หน่วยงานรัฐ และชุมชนร่วมกันพัฒนาสินค้าให้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ นอกจากนี้ควรมีมาตรการสนับสนุนให้สินค้าวิสาหกิจเข้าสู่ตลาดสากล เช่น การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าโลก และการสร้างตราสัญลักษณ์ “Made in Bangkok” หรือ “Made in Thailand” ที่สร้างความน่าเชื่อถือในระดับนานาชาติ ผลลัพธ์คือการยกระดับสินค้าให้แข่งขันได้ในตลาดโลก และสร้างรายได้ที่มั่นคงยิ่งขึ้น

5. สร้างระบบเครือข่ายพหุภาคีเชิงโครงสร้าง

ข้อค้นพบจากการวิจัยยืนยันว่าการทำงานแบบแยกส่วนระหว่างหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย และชุมชน ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ จำเป็นต้องมีโครงสร้างกลางที่บูรณาการทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน ภาครัฐจัดทำ Consortium Grant ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัย ชุมชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานรัฐเข้าร่วมในโครงการเดียว โดยมีระบบติดตามและประเมินผลร่วมกัน นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครควรจัดตั้ง Dusit Community Development Council เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการถาวรในการกำหนดทิศทางพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจในเขตดุสิต กลไกนี้

จะช่วยลดความซ้ำซ้อนทางนโยบาย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน และสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับมหาวิทยาลัยและชุมชน (Practical Recommendations)

1. คลินิกวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Clinic)

จากข้อมูลภาคสนามพบว่าชุมชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจเรื่องบัญชี ภาษี และกฎหมายธุรกิจ ทำให้สูญเสียโอกาสและไม่สามารถขยายกิจการได้เต็มที่ มหาวิทยาลัยควรจัดตั้ง Community Enterprise Clinic ซึ่งทำหน้าที่เป็นทีมที่ปรึกษา One-stop Service ที่ลงพื้นที่ให้คำปรึกษาเป็นรายเดือน ครอบคลุมด้านบัญชี ภาษี กฎหมาย และการตลาด การดำเนินงานลักษณะนี้จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านที่ปรึกษาของชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2. การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Service Learning & Innovation Lab)

งานวิจัยเชิงคุณภาพยืนยันว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยและชุมชนได้ทำงานร่วมกันจริง นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะ ขณะที่ชุมชนได้รับนวัตกรรมใหม่ ๆ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรบูรณาการ Service Learning เข้าสู่หลักสูตร โดยให้นักศึกษาลงพื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และทำการตลาดดิจิทัลไปพร้อมกัน นอกจากนี้ ควรมี Innovation Lab ในพื้นที่ชุมชนเพื่อทดลองพัฒนาสินค้าใหม่ โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งนี้จะสร้างการเรียนรู้แบบ win-win ที่นักศึกษาได้ประสบการณ์จริงและชุมชนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น

3. การสร้างอัตลักษณ์และแบรนด์ท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่าสินค้าหลายอย่างในชุมชนมีภูมิปัญญาและเรื่องราวที่น่าสนใจ แต่ยังขาดการพัฒนาด้านอัตลักษณ์ และการตลาด มหาวิทยาลัยสามารถช่วยออกแบบแบรนด์ โลโก้ และบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนรากวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเชื่อมโยงกับความเชื่อ สัญลักษณ์ หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชน ขณะที่ชุมชนสามารถต่อยอดภูมิปัญญาเดิม เช่น สมุนไพร ปุ๋ยอินทรีย์ หรือยาต้ม ให้กลายเป็นสินค้าที่มีเรื่องเล่าและความหมายทางวัฒนธรรม การสร้างแบรนด์เช่นนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

4. พลังคนรุ่นใหม่และระบบพี่เลี้ยง (Youth & Mentorship)

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ชุมชนสะท้อนคือการขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่จะสืบทอดและต่อยอดกิจการ ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการรุ่นเก๋ามีภูมิปัญญาแต่ไม่ถนัดใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยควรจัดระบบ Mentorship Program โดยจับคู่ระหว่างผู้ประกอบการรุ่นเก๋า เยาวชน และนักวิชาการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามรุ่น สนับสนุนให้เยาวชนใช้เทคโนโลยี เช่น AI, Digital Marketing เชื่อมต่อกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ผลลัพธ์

คือการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีทั้งรากเหง้าและความสามารถด้านนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

5. เครือข่ายตลาดและพันธมิตรเชิงกลยุทธ์

งานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพพบตรงกันว่า ความมั่นคงของตลาดเป็นเงื่อนไขสำคัญของการอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชน มหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับชุมชนในการสร้างพันธมิตรกับภาคธุรกิจ โรงพยาบาล โรงเรียน และโรงแรม เพื่อเป็น “ตลาดประจำ” ที่รองรับสินค้าชุมชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้เครือข่ายศิษย์เก่า นักศึกษา และองค์กรพันธมิตรในการขยายช่องทางตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสร้างเครือข่ายเช่นนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มยอดขาย แต่ยังสร้างโอกาสในการยกระดับมาตรฐานสินค้าสู่ตลาดที่มีความต้องการสูง

สรุป ข้อเสนอเชิงนโยบาย และข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันสองระดับ ระดับมหภาค รัฐบาลต้องสร้างกลไกเชิงโครงสร้างด้านกฎหมาย งบประมาณ มาตรฐาน และแพลตฟอร์มตลาดเพื่อให้สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเติบโต ขณะที่ระดับปฏิบัติ มหาวิทยาลัยและชุมชนต้องร่วมกันสร้างนวัตกรรม พัฒนาทักษะ สร้างแบรนด์ และเครือข่ายตลาด หากทั้งสองระดับทำงานสอดประสานกัน จะเกิดโมเดล “Dusit Community Enterprise Development” ที่เป็นตัวอย่างการพัฒนาเชิงบูรณาการ สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ และเป็นต้นแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งผ่านการส่งเสริมทักษะและการเรียนรู้ (Learning & Skills Development) และการสร้างเครือข่ายธุรกิจ (Business Networking) ที่ช่วยยกระดับศักยภาพการแข่งขันของกลุ่มชุมชน นอกจากนี้ นโยบายของภาครัฐ (Government Policy) ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้างที่ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน โดยการวิเคราะห์ทางสถิติยืนยันว่าเมื่อสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับนโยบายรัฐ จะส่งผลให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development) มีความยั่งยืนมากขึ้น ทั้งนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Fit Indices) ของโมเดลอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของกรอบแนวคิดและข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ ซึ่งสะท้อนว่าความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรต่าง ๆ มีความสมเหตุสมผลทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยวิธี Thematic Analysis พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงพลวัตของการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการศึกษาและวิสาหกิจชุมชน ประเด็นแรกคือ “บทบาทของสถาบันการศึกษา” ซึ่งถูกมองว่าเป็นแหล่งความรู้และทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี ประเด็นที่สองคือ “การบูรณาการกับหน่วยงานรัฐ” ที่ช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางสอดคล้องกับนโยบายและได้รับการสนับสนุนในเชิงระบบ ประเด็นที่สามคือ “ความท้าทายด้านนโยบาย” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลระบุถึงความซับซ้อนและความไม่ต่อเนื่อง

ของการสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความมั่นคงของการดำเนินงาน และประเด็นสุดท้ายคือ “ความภาคภูมิใจในผลผลิต” ที่ชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในผลิตภัณฑ์ของตนเอง การวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมิได้เกิดจากเพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่ยังเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ ความรู้สึกมีส่วนร่วม และทุนทางสังคมของชุมชนด้วย

ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาชุมชนฐานทรัพยากร (Community-based Development) ที่เน้นความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสถาบันการศึกษาและภาครัฐต่างมีบทบาทเป็น “ตัวขับเคลื่อนภายนอก” ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนทำหน้าที่เป็น “ฐานการพัฒนา” ผลการศึกษาเชื่อมโยงกับแนวคิด Triple Helix Model ที่อธิบายถึงการทำงานร่วมกันของมหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และภาครัฐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของนวัตกรรมและความยั่งยืนของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Social Capital Theory ที่ชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจ เครือข่าย และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างพลังของชุมชน ผลการวิจัยนี้จึงยืนยันว่าการมีส่วนร่วมเชิงสถาบันมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นการสร้างทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาร่วมกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Ansell & Gash (2018) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย (Collaborative Governance) ต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงงานของ Etzkowitz (2019) ที่สนับสนุนบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ “ผู้ประกอบการทางสังคม” ที่ช่วยสร้างเครือข่ายนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยบางส่วนแตกต่างจากงานของ Putnam (2015) ที่มองว่าการพัฒนาชุมชนจะเกิดขึ้นได้ส่วนใหญ่จากพลังภายในของชุมชนเอง ไม่ได้เน้นบทบาทของสถาบันภายนอก ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากบริบทประเทศไทยซึ่งสถาบันการศึกษาและนโยบายรัฐยังคงมีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนา นอกจากนี้ งานวิจัยในบางประเทศพบว่าการบูรณาการกับรัฐอาจนำไปสู่ความล่าช้า เพราะระบบราชการ แต่ในกรุงเทพมหานคร การบูรณาการกลับช่วยเพิ่มทรัพยากรและความชอบธรรมให้แก่การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

คุณค่า และคุณประโยชน์ของการวิจัยนี้ประกอบไปด้วย ประการแรกคือการยืนยันความถูกต้องของแนวคิด Triple Helix Model ในระดับท้องถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ภาครัฐ และชุมชนสามารถสร้างนวัตกรรมและความยั่งยืนได้จริง ประการที่สองคือการขยาย Social Capital Theory โดยชี้ว่าความสัมพันธ์เชิงสถาบันสามารถสร้างทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนา แม้ว่าทุนดังกล่าวไม่ได้เกิดจากภายในชุมชนโดยตรง และประการที่สามคือการบูรณาการแนวคิด Community-based Development เข้ากับกรอบการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (SEM) ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในบริบทเมืองหลวงที่มีความซับซ้อนทางสังคมและนโยบาย

ประการที่สอง ในทางปฏิบัติ งานวิจัยชี้ว่าสถาบันการศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในฐานะ “ผู้ประสานความรู้” ระหว่างรัฐกับชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับนโยบายที่เปลี่ยนแปลงอยู่

เสมอ การสร้างเครือข่ายธุรกิจระหว่างชุมชนและตลาดภายนอกควรได้รับการพัฒนาควบคู่ไปกับการถ่ายทอดทักษะและความรู้ด้านการจัดการสมัยใหม่ นอกจากนี้ ภาครัฐควรลดความซ้ำซ้อนของกฎระเบียบ และจัดให้มีพื้นที่กลางสำหรับการบูรณาการทรัพยากรจากหลายฝ่าย การสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

ประการที่สาม งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร มิใช่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่เป็นการทำงานเชิงโครงสร้างที่บูรณาการกับนโยบายรัฐและเครือข่ายธุรกิจ ทำให้การพัฒนาชุมชนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ผลการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพยืนยันความสัมพันธ์ของตัวแปรหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมเชิงสถาบัน การพัฒนาเครือข่ายธุรกิจ นโยบายภาครัฐ และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ซึ่งล้วนทำหน้าที่เสริมพลังซึ่งกันและกัน อันสอดคล้องกับแนวคิด Triple Helix และ Social Capital Theory ที่ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงสถาบันคือกลไกสำคัญในการสร้างทุนทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน

ประการที่ห้า ในเชิงปฏิบัติ ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นแนวทางที่ชัดเจนต่อผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติการพัฒนา ได้แก่ การจัดวางสถาบันการศึกษาให้เป็น “ศูนย์กลางการประสานงานความรู้” การลดความซ้ำซ้อนด้านนโยบาย และการเสริมสร้างเครือข่ายตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เพียงเพิ่มรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจและอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนในระยะยาว กล่าวได้ว่างานวิจัยนี้ไม่เพียงสร้างคุณูปการเชิงทฤษฎี แต่ยังเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนา นโยบายและกลยุทธ์ในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. เสริมบทบาทสถาบันการศึกษา ให้เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้และนวัตกรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการจัดการธุรกิจดิจิทัล การตลาดออนไลน์ และการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบัน
2. สร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ ระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วม (Community Enterprise Development Hub) ที่ทำงานต่อเนื่อง ไม่ขึ้นกับโครงการระยะสั้น
3. ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกในพื้นที่
4. พัฒนาเครือข่ายตลาดและพันธมิตรธุรกิจ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล โดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นผู้เชื่อมโยงความร่วมมือ

5. สร้างระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วม (Participatory Action Research) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร หรือในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบบริบทการพัฒนา และหาปัจจัยที่แตกต่างกันระหว่างเมืองใหญ่กับพื้นที่ชนบท
2. ควรขยายตัวแปรใหม่ ๆ เข้ามาศึกษา เช่น บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) และผลกระทบจากเศรษฐกิจแพลตฟอร์มต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
3. ควรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Comparative Study) เพื่อเรียนรู้จากโมเดลความสำเร็จในต่างประเทศที่สามารถปรับใช้กับบริบทไทยได้
4. ควรเน้นการวิจัยที่ติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบผลกระทบเชิงยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาและนโยบายรัฐต่อวิสาหกิจชุมชน

บรรณานุกรม

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). การบริหารจัดการชุมชน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). ราชกิจจานุเบกษา. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9646
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. https://www.opdc.go.th/th/content/download/15691/475893/file/PMQA%204.0%20Manual_%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%2063.08.19..pdf
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). บทวิเคราะห์สถานการณ์และผลสำรวจความคิดเห็นต่อเศรษฐกิจและผู้ประกอบการ SMEs ปี 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. https://www.sme.go.th/th/download.php?module=download&content=dl_thailand_situation_2020
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). บทวิเคราะห์สถานการณ์และผลสำรวจความคิดเห็นต่อเศรษฐกิจและผู้ประกอบการ SMEs ปี 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. https://www.sme.go.th/th/download.php?module=download&content=dl_thailand_situation_2021
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18, 543–571. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>
- Ansell, C., & Gash, A. (2018). Collaborative platforms as a governance strategy. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 28(1), 16–32. <https://doi.org/10.1093/jopart/mux030>
- Blunch, N. J. (2008). *Introduction to structural equation modeling using SPSS and AMOS*. SAGE Publications.
- Boomsma, A., & Hoogland, J. J. (2001). The robustness of LISREL modeling revisited. In R. Cudeck, S. du Toit, & D. Sörbom (Eds.), *Structural equation models: Present and future—A Festschrift in honor of Karl Jöreskog* (pp. 139–168). Scientific Software International.

- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Supplement), S95–S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Compagnucci, L., & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, 120284. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120284>
- Covelli, B. J., Morrissette, S. G., Lindee, C. A., & Mercier, R. (2020). Forming a university-based business incubator for student and community entrepreneurs: A case study. *The Journal of Continuing Higher Education*, 68(2), 117–127. <https://doi.org/10.1080/07377363.2019.1680269>
- DeFilippis, J. (2001). The myth of social capital in community development. *Housing Policy Debate*, 12(4), 781–806. <https://doi.org/10.1080/10511482.2001.9521429>
- Dye, T. R. (2013). *Understanding public policy* (14th ed.). Pearson. (ISBN 978-0205238828).
- Etzkowitz, H. (2019). Innovation in innovation: The Triple Helix of university–industry–government relations. *Social Science Information*, 58(3), 474–498. <https://doi.org/10.1177/0539018419865788>
- Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*, 29(2), 109–123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.
- Håkansson, H., & Ford, D. (2002). How should companies interact in business networks? *Journal of Business Research*, 55(2), 133–139. [https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(00\)00148-X](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(00)00148-X)
- Kingdon, J. W. (2003). *Agendas, alternatives, and public policies* (2nd ed.). Longman.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). The Guilford Press.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030 – Position paper*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- OECD. (2019). *OECD skills strategy 2019: Skills to shape a better future*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264313835-en>
- Ormrod, J. E. (2016). *Human learning* (7th ed.). Pearson.

- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. Free Press.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York, NY: Free Press.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00046-F](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00046-F)
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Putnam, R. D. (2015). *Our kids: The American dream in crisis*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.
- Scoones, I. (2015). *Sustainable livelihoods and rural development*. Practical Action Publishing.
- Scoones, I. (2015). *Sustainable livelihoods and rural development*. Rugby, UK: Practical Action Publishing. <https://doi.org/10.3362/9781780448749>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- UNCTAD. (2021). *Technology and innovation report 2021: Catching technological waves – Innovation with equity*. United Nations. <https://doi.org/10.18356/9789210056588>
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2021). *Technology and innovation report 2021: Catching technological waves – Innovation with equity*. United Nations. <https://doi.org/10.18356/9789210056588>
- Wang, W., & Lu, S. (2021). University–industry innovation community dynamics and knowledge transfer: Evidence from China. *Technovation*, 106, 102305. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2021.102305>

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารการพัฒนา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และ 2) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา และวิสาหกิจชุมชน

แบบสอบถามมีทั้งหมด 6 ตอน ใช้เวลาในการทำแบบสอบถามทั้งหมดประมาณ 5-7 นาที ข้อมูลที่ได้จากท่านในการวิจัยครั้งนี้จะเก็บเป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม โดยจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านทั้งทางตรงและทางอ้อม หากมีคำถาม หรือข้อเสนอแนะสามารถติดต่อโดยตรงได้ที่ โทรศัพท์ 061-223-2898

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

อ.ดร.ไปรพร แสงจันทร์

ผศ.ดร.ศมานันท์ รัตนศิริวิไล

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้องได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่					
2. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้อง ได้จัดกิจกรรมบริการวิชาการหรือให้คำปรึกษาเชิงเทคนิคแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน					
3. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้อง มีการทำวิจัยร่วมกับวิสาหกิจชุมชน และผลวิจัยถูกนำไปใช้จริง					
4. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้อง จัดสรรทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร หรือเวลา) เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน					
5. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้อง มีการติดตามและประเมินผลการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
6. สมาชิกชุมชนในพื้นที่ของท่าน เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
7. ชุมชนของท่าน มีการแบ่งปันทรัพยากร เช่น แรงงาน อุปกรณ์ หรือสถานที่ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8. ชุมชนของท่าน มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างโปร่งใส					
9. ชุมชนของท่าน มีช่องทางให้สมาชิกสะท้อนความคิดเห็นหรือข้อกังวลต่อกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน					
10. การมีส่วนร่วมของชุมชนของท่าน ช่วยให้การตัดสินใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพมากขึ้น					
11. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการจัดหลักสูตรหรืออบรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในรอบปีที่ผ่านมา					
12. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้รับคู่มือหรือองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้จริง					
13. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีการนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต					
14. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับมาตรฐานหรือการรับรองคุณภาพ					
15. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีโครงการนำร่องที่สามารถขยายผลไปยังกลุ่มอื่นได้จริง					
16. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า/บริการเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน					
17. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มียอดขายจากช่องทางตลาดใหม่ (เช่น ออนไลน์ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว) เพิ่มขึ้น					
18. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยได้จากการปรับปรุงกระบวนการผลิต					
19. วิสาหกิจชุมชนของท่าน สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้า (เช่น บรรจุภัณฑ์ เรื่องราวแหล่งที่มา) เพื่อขายในราคาที่สูงขึ้น					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
20. คริวเรือนสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนของท่าน มีรายได้ จากกิจกรรมสม่ำเสมอตลอดทั้งปี					

ตอนที่ 2 การสร้างเครือข่ายธุรกิจ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีพันธมิตรทางธุรกิจที่ร่วมทำ กิจกรรมหรือสื่อสารอย่างต่อเนื่อง					
2. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือ ด้านการจัดหาวัตถุดิบหรือการผลิตกับคู่ค้า					
3. วิสาหกิจชุมชนของท่าน เข้าร่วมเครือข่ายหรือสมาคม วิชาชีพ และได้รับประโยชน์เชิงธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม					
4. วิสาหกิจชุมชนของท่าน แลกเปลี่ยนข้อมูลตลาดและ แนวโน้มผู้บริโภคกับพันธมิตรทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ					
5. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ใช้เครือข่ายทางธุรกิจเพื่อ ขยายตลาดหรือเข้าถึงลูกค้ากลุ่มใหม่					
6. ชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่ใช่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือวางแผนกิจกรรมของ วิสาหกิจชุมชน					
7. ผู้ประกอบการในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมได้ให้การสนับสนุนด้าน การลงทุน หรือทรัพยากรแก่วิสาหกิจชุมชน					
8. หน่วยงานภาครัฐ หรือสำนักงานเขตอุตสาหกรรมได้มีบทบาทใน การสนับสนุน หรือกำกับดูแลกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน					
9. สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของท่าน ได้มี ส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ หรือสนับสนุนทางวิชาการ แก่วิสาหกิจชุมชน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10. ภาคเอกชนในพื้นที่เขตอุตสาหกรรม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านตลาด หรือช่องทางการจำหน่ายให้กับวิสาหกิจชุมชน					
11. วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีการจำหน่ายสินค้า/บริการผ่านช่องทางออนไลน์ หรืองานแสดงสินค้า					
12. วิสาหกิจชุมชนของท่านสามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มใหม่ในรอบปีที่ผ่านมา					
13. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้ขยายการจำหน่ายไปยังพื้นที่/จังหวัดอื่นๆ					
14. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับการส่งเสริมด้านการตลาดจากหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา					
15. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อขยายตลาด					
16. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้ทำข้อตกลงความร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับหน่วยงานรัฐหรือท้องถิ่น					
17. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีผู้ประกอบการ บริษัท หรือหน่วยงานอื่น ๆ มาช่วยเพิ่มช่องทางการตลาด					
18. วิสาหกิจชุมชนของท่านร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการพัฒนานวัตกรรม หรือผลิตภัณฑ์					
19. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรด้านการเงินหรือทุน					
20. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากแหล่งภายนอก เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธ.ก.ส. กองทุนหมู่บ้าน หรือองค์กรเอกชน					

ตอนที่ 3 นโยบายภาครัฐ

ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. กฎหมาย และระเบียบของภาครัฐช่วยสนับสนุนการจดทะเบียน และดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
2. กฎหมาย และระเบียบของภาครัฐ กำหนดมาตรฐานการผลิตที่วิสาหกิจชุมชนของท่านสามารถปฏิบัติตามได้จริง					
3. กฎหมาย และระเบียบของภาครัฐ เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งทุน หรือสิทธิประโยชน์ทางการเงินของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
4. ข้อบังคับของหน่วยงานรัฐ มีความชัดเจน และไม่ซับซ้อนจนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
5. กฎหมาย และระเบียบของภาครัฐมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป					
6. หน่วยงานของรัฐได้จัดโครงการอบรม หรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
7. หน่วยงานของรัฐได้สนับสนุนงบประมาณ หรือเงินทุนสำหรับกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
8. หน่วยงานของรัฐได้มอบอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือวัสดุที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
9. หน่วยงานของรัฐได้เชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนของท่านกับตลาด หรือผู้ซื้อรายใหม่					
10. หน่วยงานของรัฐได้ติดตาม และประเมินผลการสนับสนุนที่มอบให้วิสาหกิจชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง					
11. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. งบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กร สนับสนุนอื่น ๆ ถูกนำไปใช้กับกิจกรรมที่ตรงตามความ ต้องการของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
13. งบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กร สนับสนุนอื่น ๆ มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและ สามารถตรวจสอบได้					
14. วิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้จัดทำแผนการใช้ งบประมาณจากหน่วยงานสนับสนุนอย่างชัดเจนและเป็น ระบบ					
15. งบประมาณที่หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรสนับสนุน มอบให้ ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนของท่านสามารถดำเนิน กิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง					
16. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีตลาดรองรับสินค้า/บริการที่ ชัดเจน และมั่นคง					
17. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับการประกันราคาสินค้า จากผู้ซื้อ หรือหน่วยงานรัฐ					
18. ตลาดหรือผู้ซื้อที่รับสินค้าของวิสาหกิจชุมชนของท่าน มีการตกลงราคาและเงื่อนไขการซื้อขายอย่าง ตรงไปตรงมา และตรวจสอบได้”					
19. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการทำสัญญาขายล่วงหน้า หรือข้อตกลงประกันราคากับลูกค้า					
20. การหาตลาดรองรับช่วยให้รายได้ของวิสาหกิจชุมชน ของท่านเข้ามาอย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. คริวเรือนในชุมชนของท่านมีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้นหลังจากเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน					
2. คริวเรือนในชุมชนของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากวิสาหกิจชุมชน					
3. รายได้จากวิสาหกิจชุมชนทำให้คริวเรือนในชุมชนของท่านมีรายได้ที่แน่นอน และสม่ำเสมอมากขึ้นกว่าปีก่อน					
4. การเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนช่วยลดปัญหารายได้ไม่เพียงพอของคริวเรือนในชุมชนของท่าน					
5. คริวเรือนในชุมชนของท่านใช้รายได้ที่เพิ่มขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษาและสุขภาพ					
6. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้สร้างตำแหน่งงานใหม่ให้กับสมาชิกในรอบปีที่ผ่านมา					
7. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการจ้างแรงงานท้องถิ่นในกิจกรรมการผลิต หรือการตลาด					
8. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนของท่าน ช่วยเพิ่มโอกาสการจ้างงานชั่วคราว หรือจ้างงานตามฤดูกาลให้คนในพื้นที่					
9. วิสาหกิจชุมชนของท่านสนับสนุนให้เยาวชนหรือคนว่างงานเข้ามาทำงานในชุมชน					
10. การสร้างงานของวิสาหกิจชุมชนช่วยลดการอพยพของแรงงานออกนอกพื้นที่					
11. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นในการทำงาน					
12. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านมีทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตหรือการจัดการ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการธุรกิจแก่สมาชิก					
14. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ได้รับจากการฝึกอบรม					
15. การเพิ่มทักษะและความสามารถทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น					
16. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตสินค้า/บริการ					
17. วิสาหกิจชุมชนของท่านใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ วัตถุดิบท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญของผลิตภัณฑ์					
18. สมาชิกชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้าน					
19. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้นำภูมิปัญญา หรือความเป็นท้องถิ่นมาใช้ในการทำให้สินค้ามีเอกลักษณ์ และน่าสนใจมากขึ้น					
20. การใช้ภูมิปัญญา และทรัพยากรท้องถิ่นช่วยเพิ่มมูลค่า และความแตกต่างให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนของท่าน					

ตอนที่ 5 การเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. สถาบันการศึกษาได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้จริงในกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน					
2. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับการผลิต หรือการตลาดได้จริง					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่จากสถาบันการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
4. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับโอกาสในการเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ จากสถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากสถาบันการศึกษาช่วยให้วิสาหกิจชุมชนของท่านพัฒนาสินค้า และตลาดได้ดีกว่าเดิม					
6. สถาบันการศึกษาได้จัดทำหลักสูตรการอบรมที่ตรงกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
7. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านได้เข้าร่วมการฝึกอบรมที่จัดโดยหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย หรือองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ					
8. หลักสูตรการฝึกอบรมที่สถาบันการศึกษาจัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้กับงานของวิสาหกิจชุมชนของท่านได้					
9. การจัดการฝึกอบรมของสถาบันการศึกษามีความต่อเนื่อง และครอบคลุมหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
10. การจัดทำหลักสูตร และการฝึกอบรมของสถาบันการศึกษาช่วยพัฒนาศักยภาพสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่านได้อย่างชัดเจน					
11. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้องได้จัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการในชุมชนของท่าน					
12. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่าน ได้รับคำปรึกษาหรือการสนับสนุนด้านการประกอบธุรกิจจากสถาบันการศึกษา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. การส่งเสริมผู้ประกอบการจากสถาบันการศึกษา ช่วยเพิ่มทักษะด้านการจัดการธุรกิจให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
14. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ					
15. การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการโดยสถาบันการศึกษาช่วยให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ในชุมชนของท่าน					
16. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้อง ให้บริการวิชาการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
17. สถาบันการศึกษาได้นำเครื่องมือ หรือวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยให้วิสาหกิจชุมชนของท่านทำงานได้ง่าย และเร็วขึ้น					
18. สถาบันการศึกษาที่ท่านเกี่ยวข้องส่งผู้เชี่ยวชาญลงพื้นที่เพื่อช่วยแก้ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					
19. วิสาหกิจชุมชนของท่านได้นำเทคโนโลยีใหม่ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาไปปรับใช้จริง					
20. การบริการวิชาการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษาช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนของท่าน					

ตอนที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเขียนคำตอบลงในช่องว่างที่เว้นว่างไว้

1. เพศ

ชาย

อื่น ๆ

หญิง

ไม่ต้องการระบุ

2. อายุ ..... ปี (โปรดระบุ)

3. ระยะเวลาเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน.....ปี(โปรดระบุ)

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

ประถมศึกษา

ปริญญาตรี

มัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น

สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

มัธยมศึกษาศึกษาตอนปลาย/ปวช.

ไม่ได้เรียนหนังสือ

อนุปริญญา/ปวส.

5. อาชีพหลักของท่าน

เกษตรกร

ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

พนักงานเอกชน

รับจ้าง/แรงงานทั่วไป

อื่น ๆ .....(โปรดระบุ)

6. รายได้เฉลี่ยของท่านต่อเดือน

ต่ำกว่า 10,000 บาท

20,001-30,000 บาท

10,001-20,000 บาท

มากกว่า 30,000 บาท

ขอขอบคุณที่สละ

เวลา

ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก
บทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
การบริการวิชาการ

1. ที่ผ่านมา กลุ่มของท่านเคยได้รับการอบรมหรือบริการวิชาการจากสถาบันการศึกษาบ้าง หรือไม่
ถ้าเคย → มีประโยชน์อย่างไรบ้าง
ถ้าไม่เคย → อยากได้การอบรมในเรื่องใดบ้าง

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม

2. มีเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ จากสถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยกลุ่มบ้างหรือไม่
ถ้าเคย → นำไปใช้ได้จริงหรือมีอุปสรรคอะไร
ถ้าไม่เคย → คิดว่าเทคโนโลยีแบบไหนที่น่าจะช่วยให้ได้มากที่สุด

การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคคล

3. สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสได้พัฒนาทักษะ หรือความรู้จากสถาบันการศึกษาไหมบ้างหรือไม่
ถ้าเคย → ทักษะไหนที่สำคัญที่สุด
ถ้าไม่เคย → กลุ่มยังขาดทักษะด้านไหนมากที่สุด

การสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนา (R&D)

4. สถาบันการศึกษาเคยช่วยวิจัย หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการให้กับกลุ่มหรือไม่
ถ้าเคย → ผลที่เกิดขึ้นคืออะไร
ถ้าไม่เคย → อยากให้ช่วยวิจัยเรื่องใดเป็นพิเศษ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

5. สถาบันการศึกษาเคยช่วยเปิดโอกาสให้กลุ่มเชื่อมโยงตลาดหรือพันธมิตรใหม่ ๆ บ้างหรือไม่
เคย → ได้ประโยชน์อย่างไร
ถ้าไม่เคย → กลุ่มอยากมีเครือข่ายด้านไหนมากที่สุด?”

ภาพรวมการมีส่วนร่วม

6. ถ้ามองโดยรวมแล้ว สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านเพียงใด

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ _____
2. อายุ _____
3. ระดับการศึกษา _____
4. สถานภาพสมรส _____
5. บทบาท/ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน _____
6. ประสบการณ์ในการทำงานกับวิสาหกิจชุมชน (ปี) _____
7. ประเภทกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง _____
8. รายได้หลักจากวิสาหกิจชุมชน (สัดส่วน) _____
9. ขนาดของกลุ่ม/สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน _____
10. ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน _____

